

Som jeg husker det ...

**Peter Lidegaard
2004**

Forord

Når man i en moden alder går i sin daglige dont, mindes man uvægerligt de fordums oplevelser, som har relation til de ting, man nu beskæftiger sig med.

Disse minder bliver jo gemt i ens sind, hvis de ikke nedskrives eller fortælles mundtligt, og da nogle af mine børnebørn har udtrykt ønske om at få dem på skrift, har jeg foreløbig nedfældet det passerede som jeg husker det i dag, fra min fødsel til Danmarks befrielse 1945.

Struer, den 1. marts 2004 Peter Lidegaard.

Indholdsfortegnelse:

Forord

Fra fødsel til skoletid s. 3

Fra skoletid til voksenliv s. 4

Uddannelse s. 12

Modstandsbevægelsen s. 24

Beretning om vore Oplevelser s. 30 i Kragelund

Præstegaard s. 52

Søndag den 5. og Mandag den 6. November 1944 Bilag A,

s. 1-3

Fra fødsel til skoletid

Mit barndomshjem i Kragelund Præstegård, Silkeborg, var det bedste et barn kunne opleve.

Jeg er født den 10. januar 1924 som søn af sognepræst Kresten Holger Lidegaard og hustru Johanne Vestergaard.

I præstegården havde mor i begyndelsen en ung pige i huset, og den første var min fars yngste søster Elna (kaldet faster Lej), som var forlovet med en ung stud.theol. Kresten Møller, en søn fra Hvidbjerg Møllegaard pr. Skive.

Han kom på besøg i præstegården. En dag blev han syg med stærke mavesmerter. Der blev tilkaldt en læge fra Silkeborg, som blot kom med beroligende udtalelser. Imidlertid blev sygdommen værre, og til sidst blev Kresten Møller indlagt på sygehuset, hvor der blev konstateret bughindebetændelse, stammende fra en sprængt blindtarm. Han døde kort efter.

Faster Lej tog uddannelse som sygeplejerske og levede som sådan på Skive Sygehus, ugift resten af sit liv.

Senere kom der adskillige unge piger i tjeneste i præstegården. Jeg husker, at jeg som meget lille ikke ville sove, og den pige vi havde, prøvede at synge mig i søvn. Jeg må åbenbart have kunnet høre, at hun sang piv-falsk, for jo mere hun sang, desto højere tudede jeg. Man kan huske langt tilbage i ens tilværelse.

Da min bror Mads blev født, var jeg godt 17 mdr. gammel. Jeg husker tydeligt, at jeg var meget utilfreds med, at jeg nu ikke mere måtte sove hos min mor. For at trøste mig, tog min far mig over til sig, men det blev det ikke bedre af, for sådan et voksent mandfolk havde en helt anderledes ram lugt end min mor, hvilket resulterede i at jeg overbrækkede min far. Derefter var jeg henvist til min egen lille seng, og det vænnede jeg mig hurtigt til.

Min mor har fortalt mig, at da jeg første gang blev præsenteret for min bror Mads udbrød jeg: *"Det har øjne og næse og mund, - uha da!"*, hvorefter jeg stak ham en ordentlig lussing og løb grædende bort. Senere kom vi dog fint ud af det sammen.

Børneflokken voksede de kommende år med Jens og til slut Else. Alle blev født i præstegården, og jeg fandt hurtigt ud af, at når vi blev vækket om natten og måtte op at sove i kontoret, så kom en ny verdensborger til i Kragelund Præstegård.

Jeg var meget tidligt snakkesalig, og det bekymrede mine forældre at Mads ikke ville tale. Pludselig en dag talte han flydende det mest perfekte "Kragelund jysk". Min mor udbrød forundret: *"Jamen Mads, du kan jo godt tale. Hvorfor har du ikke vist os det noget før?"*, hvortil Mads sva-

rede: "*A ku ett fo en uer indført for Peters snak*".

Der kom mange forskellige mennesker i præstegården. Engang kom en pæn ældre missionær på besøg. Jeg var kun lige begyndt at kunne tale, og da jeg blev anbragt i min "gangstol" ved bordet og blev budt et glas vand, hævdede jeg mit glas mod missionæren og udbød "*Gol kammerat!*" — Pinlig tavshed, mens den gamle missionær rystede meget sigende på sit sorgmodige hoved.

Jeg husker også, vi fik bispevisitats engang. Det var en ældre venlig mand. Mor beværtede ham med en god frokost, men da mine forældre ikke helt var klar over hans indstilling til de våde varer, lod de klukflasken, en gammel brændevinskaraffel, stå. Da frokosten var vel overstået, sagde biskoppen pænt tak for mad, og derefter tog han klukflasken ned fra hylden og kærtegnede den kærligt, hvorefter han atter stillede den på plads. Efter den tid kom klukflasken på bordet, når der var gæster.

Min far havde et meget dårligt ben, som han havde pådraget sig som 13-årig ved en fodboldkamp med de voksne karle. Han var faldet og stødt sin hofte hårdt mod en sten, og umiddelbart derefter fik han en infektions-sygdom og kom på sygehuset. Der gik betændelse i hoften, og det udviklede sig så slemt, at han endte med efter talrige operationer at få lårbenskroge fjernet, hvorefter lårbenet blev mejslet fast til hoften.

Sygehusophold 1908-1910.

Desværre blev betændelsen ikke fjernet, og han måtte dagligt have prikket hul i hoften, da betændelsen ellers ville brede sig. Med års mellemrum bredte betændelsen sig faretruende og kostede langvarige sygehusophold, hvor far svævede mellem liv og død. Da penicillinet kom her til landet efter 2. verdenskrig, blev far behandlet som en af de første danskere og blev betændelsen kvit.

Efter sygehusopholdet 1908-1910 ville far gerne være landmand som den øvrige familie, men min bedstefar fik ham overtalt til at læse, og således blev det.

I skoletiden i Silkeborg traf han min mor, og de blev forlovet. For at kunne støtte og hjælpe ham, tog min mor sygeplejerskeuddannelsen på Frederiksberg Hospital, mens far studerede teologi på Københavns Universitet.

Han blev sognepræst ved Kragelund-Funder sogn i 1923, og her blev han til sin død i 1949.

Far var trods sit handicap en glad og munter mand, og der skete altid noget, når han var i nærheden. Han var formand for Gl. Skanderborg Amts Skytte- og Gymnastikforening i mange år, og han var en særdeles habil skytte trods det handicap, at han ikke kunne deltage i knælende skydning, men måtte foretage denne disciplin stående. Blandt mange trofæer fik han også Friskyttemedaljen.

Jagten havde haft hans store lidenskab fra barnsben, selv om hans far og hans bedstefar aldrig havde været jægere.

Under hans skrivebord lå et grævlingeskind med et skudhul, som måtte stamme fra et skud affyret på ca. 1 m. afstand. Far fortalte, at kort efter han kom hjem fra sygehuset 1910, humpede han med 2 krykker og geværet over nakken op til de kuperede strandbakker øst for hans barndomshjem, og her blev han angrebet af en skør grævling, som han måtte skyde med et skud fra hoften.

Sin store interesse for landbruget kunne far ikke glemme, og det resulterede i at han, da forpagtningen af præstegården udløb i 1929, selv overtog landbruget og havde det til 1939. Det var meget dårlige tider for landmændene i disse år med Svinekort' m.m., så økonomien i det var mildest talt miserabel, og da vores elitebesætning af malkekøer faldt for tuberkulinprøven, blev det helt skidt.

De lange sygehusophold, hvor vi ikke vidste, om far kom over det, var ikke spændende. Heldigvis var min mor en stærk kvinde med god økonomisk sans, men den betydelige gæld i forbindelse med en beskeden præsteløn var ikke sjov at danse med. Som den ældste var jeg mors fortrolige, når far var på sygehuset, og jeg har siden altid prøvet at undgå gæld, som der ikke var dækning for.

Dengang var karle- og pigelønningerne ikke store, og vi havde en overgang 2 karle og 1 pige.

Far kendte karlene, inden han fæstede dem, og vi havde mange brave gutter iblandt dem. En af dem hed Karl Abildskov og var søn af kromanden i Funder. Han har senere fortalt mig, at jeg som lille ikke altid var lige nem at have med at gøre. En dag havde jeg været særlig slem, og min far bandt mig til flagstangen, hvorefter jeg udbrød: "*Oh, hvilken ære!*"

¹ Som foranstaltning mod overproduktion af svin blev der i 1933 indført svinekort. Hvert landbrug fik en fast tildeling.

Karl Abildskov tjente i præstegården samtidig med en ung pige, Helga, som kom fra Salling. De to forlovede sig, og brylluppet blev holdt i præstegården. Vi blev ved med at holde forbindelse samtidig med et varmt venskab med Karl og Helga. Dette kom mig meget til gode som voksen under krigen, men derom senere.

Om aftenen var der i min barndom nogle skønne oplevelser, som jeg mindes med megen glæde. Vi havde i begyndelsen ingen radio, og når arbejdet var overstået, og aftensmaden spist, hyggede vi os ofte i vores spisestue omkring bordet. Karle og piger og hele familien samledes, og vi sang efter Højskolesangbogen, eller far læste op. Sommetider tog far sin frem, og så var det de gode gamle viser, der kom på tapetet.

Der hørte både en skov og en plantage, Kongelunden, til præstegården. Navnet Kongelunden fik plantagen efter ruinerne fra et gammelt kongeligt jagtslot, som engang havde ligget lige øst for plantagen. Nord for præstegårdens plantage lå en lignende plantage, som tilhørte sognets mest velhavende mand ved navn Jens Holm. Han havde haft en større gård, men havde nu på sine gamle dage udstykket en lille ejen-

dom fra gården, hvor han boede barnløs som enkemand med husbestyrerinde.

Vi drenge legede meget i Kongelunden og for det meste i Jens Holms del af plantagen. Her var der i de yderste rækker mod vest plantet hvidgran, og resten af plantagen bestod af rødgran. Præstegårdens plantage bestod for en stor del af bjergfyr blandet med hvidgran, og her var der kun enkelte rødgraner iblandet. Jens Holms plantage var således langt mere værdifuld end præstegårdens, da rødgranerne leverede det fineste tømmer. Der syntes for os børn at være store rigdomme i Kongelunden. Der var et frodigt mostæppe, som gav de fineste svampe — både spiselige og giftige, og vi havde tidligt lært at skelne mellem dem.

Vildt var der masser af. Harer, fasaner og skovduer og jeg kan endnu i mit indre øre høre frøernes højlydte kvækken om foråret i Branddammen, som lå lige vest for præstegårdens plantage. Her var der også et væld af engblommer om sommeren og et meget rigt insektliv. I dag er der kun en udtørret plet jord, som ser gold og øde ud, og selve Kongelunden er nu kun kratskov. Jeg må sige som Blicher: *"Ak, hvor forandret."* Jeg var ca. 3 år gammel, da jeg gik til skovs alene. Jeg havnede ved Jens Holms ejendom og beundrede gæs, ænder og høns, som det vrimlede med alle vegne. Jeg beundrede ænderne, som svømmede rundt i dammen, og spekulerede på om hønsene også kunne svømme. Det måtte undersøges, og jeg fangede et par store kyllinger og smed dem ned i brønden. Da jeg senere kom for at se, hvordan det stod til, måtte jeg konstatere, at det lå noget tungt med at svømme for kyllingerne, for de var druknede.

Jeg blev alt andet end populær på den historie, men siden prøvede jeg efter bedste evne at være god mod dyrene på alle måder og lade dem optræde i deres rette element.

Et par år efter denne episode fik jeg atter en oplevelse ovre hos Jens Holm. Vi havde i Kragelund en ældre mand, Søren Rask, som gik for at være en "klog" mand. Dvs. en mand som kunne kurere forskellige sygdomme, fjerne vorter, årelade folk, skære grise mm. Han gik med en sort taske over skulderen, hvori han havde de forskellige remedier. Der var en lille meget skarp kniv til grisene. Der var ligeledes to knive, som mindede om stemmejern. En mindre "æ minnesknyw" og en større "æ hæjstknyw", til åreladning af henholdsvis mennesker og heste.

Søren Rask kom en dag spadserende med retning mod Kongelunden, og min bror Mads og jeg hilste pænt på ham og spurgte ham, hvor han skulle hen. Joh! Han skulle hen til Jens Holm, som følte at han trængte til en åreladning, da han skulle til rund fødselsdag næste dag, og så var det jo rart at føle sig godt tilpas.

Vi spurgte, om vi måtte gå med, og tilladelsen blev givet på betingelse af, at vi skulle være stille og ikke lave "kunster". Jens Holm blev lagt ind i sengen og remedierne blev

taget frem, og armen klargjort til operationen. Søren Rask tog "æ minnesk-

knyw" og en hammer til at slå med. Han slog flere gange, men om det skyldtes de utallige år efter fordums åreladninger, ved jeg ikke, men der skete intet.

Han var nu altså ikke helt ædru den gode Søren Rask, og da det begyndte at drille ham, blev han irriteret: "*Da skala fannerve fo hovol po'en*", udbrød han, og tog "æ hejstknyw" og gav den et ordentligt slag med det resultat, at der stod en kraftig blodstråle helt op i loftet.

Søren Rask handlede lynhurtigt og pressede en tommelfinger ind i såret, hvorefter han råbte: "*Skynd jer ud i æ skow å find en uglfis*" (en gammel brun støvbold fra året før). Vi vidste lige præcis, hvor de fandtes og var hurtigt tilbage med de ønskede effekter, og det lykkedes ham at standse blødningen. Jens Holm kom ikke til rund fødselsdag, men måtte holde sengen i flere dage.

I tiden, inden far overtog præstegårdens drift, var der forpagter på gården, og far havde da en hest stående i stalden, så han i jumpe kunne køre til Funder Kirke, ca. 5 km fra Kragelund. I begyndelsen havde han en stor sort kørehest, som senere blev afløst af en mindre nordbagge, som vi kaldte Gulla. Gulla var en dejlig hest; hurtig og godmodig og da jeg var knap 4 år, kunne jeg ride på den uden sadel.

Forpagterens karle på gården lod mig ofte være med i arbejdet så meget, som mine evner tillod. Når vi var ude i de yderste marker, red vi, når vi skulle hjemad, og således også en dag, da markarbejdet var slut, gik det i fuldt galop. På markvejen havde der dannet sig en stor vandpyt, og da vi kom dertil, tog Gulla et hop til siden for vandpytten med det resultat, at jeg faldt af hesten i fuldt galop. Jeg rullede rundt på grønsværen og den yngste af karlene råbte til forkarlen: "*Skal vi ett si te ham*", hvortil denne svarede: "*Ham skier der aldrig nøj mæ. Læ wos kom hjem a luer*" (give køerne foder). Jeg måtte pænt gå resten af vejen hjem og var godt arrig, men samtidig tilfreds med den tillid, forkarlen havde til mine evner til at klare mig selv.

Da far overtog landbruget, i præstegården købte han en Ford model 1929. Det var den model man senere benævnte HGF (Høj Gammel Ford). I den anledning måtte han jo have sig et kørekort, og der kom en kørelærer ved navn Arne Pedersen kørende fra Silkeborg i sin skolevogn. Far satte sig fortrøstningsfuld til rattet og hørte godt efter kørelærers undervisning, og efter nogen tid startede de kørslen på den offentlige vej. På det tidspunkt var en kreds af Kragelundboerne frivilligt i gang med at lave et anlæg mellem kirkegården og vejen, og de var netop ved at holde en kaffe/øl pause, da far kommer kørende.

Blandt Kragelundmændene var der en meget dygtig gymnast, Alfred Lemminger, som var slagter, og han kunne udføre en gymnastisk disciplin, som ingen kunne gøre ham efter: Han kunne hoppe på røven i hugsiddende stilling.

Nu syntes Kragelundmændene det kunne være godt at lave lidt sjov med

præsten, som intetanende kom kørende, og pludselig ser far og kørelæreren en mand foran sig, hoppende på røven.

Far ville jo gøre alt for ikke at køre manden ned, og han ville naturligvis bremse, men i sin iver kom han til at træde på speederen.

Havde Alfred Lemminger ikke været så hurtigt og adræt, som han var, ville han helt sikkert være blevet kørt ned, men han slap med skrækken, og siden var der ingen, der holdt grin med præsten, når han kom kørende.

Min bror Mads var sin fars udtrykte billede, og da han tilmed var et ejegodt gemyt, var han meget populær blandt beboerne i Kragelund. Han kunne finde sig i meget, men der var dog en grænse, som hans legeskammerater nødig ville overskride. Hvis dette en enkelt gang skete, blev den skikkelige dreng pludselig som en brølende løve, og så var det bare med at komme væk i en fart og vente, til han blev god igen. Vore legeskammerater kan endnu over 70 år senere huske den respekt, der stod om Mads i slige situationer.

Da jeg var 4 år blev søskendeflokken forøget med min bror Jens, og 3 år senere fik vi vores lillesøster Else, så nu var vi fire børn i Kragelund Præstegård.

Else fik vistnok lidt af en barsk opdragelse af sine ældre brødre, men i al kærlighed. Hun var jo vores lillesøster, og vi passede da godt på hende, så hun ikke kom ud for de helt store skader i vores drengelige, som godt kunne være ret vilde.

Hun blev med andre ord i stand til at kunne klare sig selv, og det er jeg sikker på, hun ofte har haft gavn af senere i livet.

Min far manglede en god og alsidig jagthund og en skønne dag fik han tilbudt en lille sort glathåret gravhund, som han omgående købte. Den fik navnet Ib efter Svend Fleurons navnkundige roman Ib Fidelius Adeltand, og der var jo noget at leve op til.

Ib gjorde, hvad den kunne, i så henseende allerede som hvalp, og han blev hurtigt kendt viden om.

I den ældgamle Kragelund Kirke var der jo det sædvanlige våbenhus med en lang fast bæk langs den ene side. Her lagde de mandlige kirkegængere altid deres høje hatte, som fandtes i flere forskellige modeller. Det var et festligt skue.

En søndag formiddag var far som sædvanlig gået til sin formiddagsgudstjeneste ad sin sædvanlige rute langs kirkegårdsdiget og ind ad en lille træport til kirkegården. Herfra førte en sti hen til kirken, og når man havde rundet tårnet, kom man til indgangen gennem våbenhuset.

Da gudstjenesten var godt i gang, må Ib være sluppet ud fra præstegården, hvorfra den kunne følge fars fodspor om til kirken.

Døren til våbenhuset stod altid åben under gudstjenesten, hvorimod døren fra våbenhuset ind til kirken var lukket.

Ib kunne således ikke komme ind til far i selve kirken og måtte derfor se at

få tiden til at gå på anden måde. Hvad var der at gøre? Jo, der var jo alle de spændende høje hatte. Med en ivrighed, som kun gravhunde kan udvise, gik han i krig med alle de fine hatte, som fik en sønderlemmende medfart og tilmed blev spredt over en stor del af kirkegården.

Han var endnu ikke færdig med sit forehavende, da gudstjenesten var slut, og skylden for ødelæggelsernes vederstyggelighed var derfor let at placere.

Far tilbød erstatning til de skadelidte, men alle afslog at tage imod tilbuddet.

"Dette skal ikke gentage sig", sagde far. "Nu kommer Ib ud til Niels Johansen i Stenholt Skov, og der får han i hvert fald lov at gå på rigtig jagt".

Niels Johansen havde stor glæde og nytte af Ib. Han fortalte, at hunden, så lille den var, kunne vende et stykke råvildt, så det kom tilbage til Niels og blev skudt.

Dette stod på i flere år, men da Ib jo halsede under drevet, kunne nabojerne ikke undgå at høre, hvad der foregik, og selv om man ikke måtte skyde hunde på drev, blev det desværre Ibs skæbne.

Niels Johansen var af Taterblod og gift med en gæv kone Minna, og dem skal vi høre om senere.

Der var mange særprægede personligheder i fars to kirkesogne. En af dem var Søren Wollesen, som havde en særlig interesse i fortidens minder, og han gik derfor meget op i at samle oldsager, hvilket resulterede i et stort fund ved Klosterlund, som var en gård med jord, moser og skov op mod den nyligt udtørrede Bøllingsø.

Nationalmuseet sendte flere folk til stedet, bl.a. museumsinspektør Terkel Mathiesen, som konstaterede, at fundet var det ældste, der på det tidspunkt var gjort i Danmark, nemlig ca. 10.000 år gammel. Nationalmuseet oprettede ved Klosterlund et lille museum over de lokale fund, som er der den dag i dag.

Søren Wollesen blev hædret med Dannebrogsmændenes Hæderstegn for sin medvirken til fundet. Han var i det hele taget en alsidig mand, som kunne lidt af hvert. Bl.a. underviste han mig effektivt i bajonetfægtningens kunst med et par lange hasselstave. Dette kom mig senere til gode først som dreng i de kampe, vi udkæmpede med drengene fra den anden ende af byen, og senere under militærtjenesten i Livgarden.

Da jeg var i 6 års - alderen, fik vi nye naboer i den gamle præstegård, der tidligere havde fungeret som bolig for præstegårdsforpagteren. Det var tidligere karetmager Karl Mogensen og hans hustru Johanne, som hidtil havde haft et dejligt lille husmandsbrug lige op ad præstegårdsskoven, som lå et par kilometer nord for Kragelund. Her boede de sammen med en af deres døtre Karoline, som havde en datter Johanne, der var 3 år ældre end mig.

Karetmageren havde i øvrigt en stor børneflokk, hvoraf nogle boede i USA eller havde været der, og alle var dygtige og initiativrige.

Første gang jeg så Johanne var en tidlig sommerdag, da jeg var med mine forældre en tur i skoven, som mest bestod af eg og bøg. Mellem nogle gamle ege med hassel undervækst groede de dejligste engblommer, og mellem dem sad en stor pige med lange lyse fletninger og plukkede en buket. Vi snakkede med hende og fandt ud af, hvor hun boede, og pludselig kom karetmageren, og vi faldt i snak og erfarede, at han stod i begreb om at sælge husmandsstedet, og således gik det til, at lejemålet i den gamle præstegård kom i stand.

Ikke nok med det, men far købte en kvie af Karl Mogensen, som vi kaldte "Æ skowkwøj", som viste sig at avle de fineste kalve, som vi senere vandt mange præmier på ved dyrskuerne.

Familien Mogensen var en gevinst for præstegården, og vi blev hurtigt gode venner med dem.

Karoline var en personlighed, som vi børn havde megen respekt for. Hun passede sine gamle forældre på bedste måde og var en enestående mor for Johanne, som havde haft en snert af polio, der gjorde at hun var en smule besværet i sin gang, men hvis hun ikke selv havde sagt det til mig, ville jeg aldrig have tænkt over det.

Det var et stort held for os drenge i Kragelund Præstegård at få Johanne som nærmeste nabo, for selv om jeg sagtens kunne tæve hende korporligt, hvad jeg for øvrigt ikke kunne drømme om, så havde jeg den største respekt for hende, og vi børn har altid været taknemmelige for hendes vejledning i vores virke og gøremål. Vi har egentlig altid betragtet hende som vores storesøster.

Min far ville jo gerne være med på noderne i landbruget, og han anskaffede sig et tærskværk. Som kraftkilde købte han en gammel ud-tjent Fordvogn, som - når den blev klodset op - kunne drive en maskine med baghjulene, som så igen med et hjul og drivrem drev tærskværket, og hvad vi ellers havde af maskiner.

En dag havde forkarlen startet bilen, men glemte at stoppe den, da han blev kaldt ind i stalden til en ko, som var ved at **kælve**. Vi knægte steg op i bilen, og det lykkedes at få den i gang i I. gear, og vi kørte roligt rundt på gårdspladsen. Det gik godt nogle omgange, men da vi ville standse, kunne vi ikke få hold på skidtet. Vi tog endnu et par omgange, men tænkte så, at hvis vi kørte mod den store kampestenstrappe i laden ved siden af hestestalden, måtte bilen standse af sig selv, og det gjorde den! Der var øretæver i luften efter den køretur.

Fra skoletid til voksenliv

Da jeg var fyldt 7 år, kom jeg i Kragelund Forskole hos lærerinde fru Andersen, som var gift med kromandens ældste søn, Anders.

Der hørte en lille lejlighed til stillingen, og her boede ægteparret. Anders drev på bedste måde landbruget, som hørte til kroen, og jeg kan huske dyrskuerne i Silkeborg, hvor "Anders i kroen" og far konkurrerede om

de bedste præmier.

Kroens ungkreaturer kunne dog ikke klare sig overfor "æ skowkwæjs" afkom, og jeg kom under dyrskuets sammen med min far forbi pladsen, hvor dyrene stod, og "Anders i kroen" studerede dem nøje, hvortil far udbrød: *"Ja Anders, det er altid bagfra, man kan få det bedste overblik over, hvad dyrene er værd",* hvortil Anders svarede: *"A ka ett forsto et; a tówwes mine æ lisså guer som æ præjstes".*

Fru Andersen var en særdeles dygtig lærerinde, og hun lærte os børn fantastisk meget, selv om vi kun gik i skole hver anden dag og tilmed var 2 aldersklasser i lokalet: "stuer hold og bitte hold", i alt 42 elever.

Vi sad ved simple 2-mands træborde på træbænke, og i timerne sad vi med samlede ben og, når vi ikke skrev, med foldede hænder på pulten.

Der var stram disciplin, og vi havde den største respekt for fru Andersen. Hun havde et spanskør, men kun til skræk og advarsel, for jeg mindes ikke at hun nogensinde brugte det.

Der var en stor kakkellovning til opvarmning af klasseværelset og ved siden af en stor tørvekasse, som vi drenge skiftedes til at fylde.

Da der i vinterhalvåret jo skulle spares på varmen, kunne der jo blive en slem hørm, hvis vi ikke havde lettet os for luft i frikvarteret. Vi fik derfor besked på at række fingeren i vejret og meddele, hvis vores sidemand havde sluppet en fis.

Vi sad efter alder, og min sidemand Bette Knud og jeg var født på samme dato. Det blev sagt, at Knud var født for tidligt, og det var måske derfor, han var lille af vækst.

Knud og jeg aftalte, at vi ikke ville sladre om hinanden, hvis en af os kom til at slippe en lille én, og flere gange blev uskyldige udpeget på den konto. Proceduren var ens hver gang. Den skyldige måtte gå hen og lukke vinduet op, og derefter gå udenfor i gangen og skamme sig.

Fru Andersen var en levende fortæller, og vor viden om bibelhistorie og danmarkshistorie fik vi mundtligt på en spændende måde.

En dag gjaldt det danmarkshistorien, og det var meget spændende om Erik Ejegod, tror jeg nok.

Der blev en kort pause i historien, og pludselig slog Bette Knud den største skid, jeg nogensinde havde hørt. Fru Andersen, som jo kendte mig temmelig godt, så meget bestemt ned på mig og spurgte: *"Var det dig Peter?"* Jeg benægtede, men så begyndte Knud at græde. *"Nå, det var dig Knud",* sagde hun og så måtte han i gang med den sædvanlige procedure.

Når jeg senere møder mine gamle klassekammerater, er der stående respekt: *"Kado hove, da Bette Knud slave den stuer ski?"*

Mine skolekammerater var et bredt udsnit af den midtjyske befolkning. De fleste stammede fra den oprindelige bondestand, men mange stammede fra "Kartoffeltyskerne", som den danske konge havde lokket herop på den jyske hede i det forrige århundrede for at få heden opdyrket.

Navne som Brefiner, Isen, Wacherhaussen, Märcher og mange flere var almindelige på egnen. Så var der også enkelte med taterblod i årerne, men de havde som regel ganske almindelige danske navne, da de jo var indgiftet i den oprindelige befolkning.

Nogle af skolebørnene var særdeles velbegavede, men de allerfleste valgte livet på landet frem for en akademisk uddannelse, selvom de blev tilbudt en sådan.

Som jeg før har nævnt, var det vanskelige tider i 1929-1939, og flere gange betroede nogle af mine skolekammerater mig, at de måtte gå sultne i seng, da forældrene ikke havde råd til at give dem al den mad, de behøvede.

To af mine kammerater kom fra børneflokke på 18, og de fleste var medlemmer af store børneflokke.

Tuberkulosen tyndede dog ofte ud i de børnerige familier, men alle var jo udsat for smitten, og det kunne ramme hvem som helst.

Landbruget havde brug for børnenes arbejdskraft, og mange måtte meget tidligt op om morgenen for at fodre og malke og passe grise.

Mange havde foruden et lille landbrug en nebengeschæft som håndværker, træskomand eller tørvearbejder.

Præstegårdsskoven var en del af Charlottenlund Skov eller Vandskov. Vi kaldte den nu Kragelund Skov. Dengang bestod skoven mest af bøg og eg. Rundt om skoven lå mange af disse små landbrug, og her havde jeg mange af mine klassekammerater boende. Når vi i skolen havde hørt fru Andersens levende beskrivelser af danmarkshistoriens helte, skulle vi drenge jo efterligne dem, og drengene fra skoven måtte gerne bruge fædrenes værktøj, så vi kunne her lave skjolde og træsvær, som vi så legede med. Vi lavede små borge rundt omkring og førte krige mod hinanden.

Kragelundfolkene var i det hele taget i mine øjne et spændende folkefærd. Der var lige fra den ene yderlighed til den anden. Størstedelen var arbejdsomme og sparsommelige og vel nærmest grundtvigianere ligesom min far, men med et yderst menneskeligt islæt af spillefugle og drukkenbolte som gerne søgte prostituerede kvinders selskab, og ikke gik af vejen for et lille raskt slagsmål i ny og næ. Ja, disse kunne dog være ret alvorlige, som da en af kombattanterne fik et koben plantet oveni hovedet og aldrig mere fik sin fulde forstand igen.

Så var der den anden yderlighed, som var indremissionske og stærkt fordømmende overfor anderledes tænkende. Denne kategori var fremherskende i nabosognet som ofte kaldte Kragelund for "Den bette Sodoma". Så kan man jo betragte dette som et skældsord eller en hædersbetegnelse alt efter indstilling og temperament.

Far holdt af sine sognebørn, enten de hørte til den ene eller den anden kategori, og han forstod dem til fulde, selv om de, som hørte til indremissionen, tog over til nabosognet, når de skulle i kirke eller have barnedåb,

konfirmation eller bryllup i de første mange år af fars præstegerning.

De to menighedsråd var meget forskellige i deres forhold til præsten. Funder menighedsråd var altid yderst velvillige, mens Krage-lund menighedsråd, hvis formand tillige var kirkeejer og altid på kant med far, var ret vanskelige, for at sige det mildt. Far var jo diplomat og talte som regel som en sådan, hvorimod min mor altid sagde tingene ligeud uden hensyntagen. Når der var præstegårdssyn, og mor var med, var det tydeligt, at der ikke var nogen, der ønskede mere konfrontation end højst nødvendigt. Det kunne dog ske at far glemte diplomatiet.

Jeg husker engang, der kom et af menighedsrådsmedlemmerne, som var kasserer, og som sådan skulle betale en del af præstens løn en gang om måneden. Manden var stærkt indremissionsk og har nok følt sig kaldet til at påvirke den grundtvigianske præst til sin egen retning, for pludselig uden varsel udbød han, bedst som de sad og talte sammen på kontoret: *"Wantrow præjst, wantrow præjst!" "Hvad er det De siger?"* råbte far. *"De kan kalde mig en tyv og en morder, men vantro præst vil jeg ikke finde mig i! Peter"*, råbte far til mig, *"luk døren op til forgangen!"* Derefter greb han kassereren i nakken og kylede ham gennem forgangen, så han stødte mod døren til anretterværelset, som vi kaldte det. *"Luk fordøren op"*, kommanderede far, og aldrig så snart havde jeg åbnet døren, før kassereren røg ud igennem den og ned på gruset på gårdspladsen, og så knaldede far døren i. Ja, selv om han havde et dårligt ben, den gamle, så var han **bomstærk**. Næste gang kassere-ren kom, lod alle som om intet var hændt, og han ytrede sig aldrig mere om præstens tro.

Fra vi var små lærte far os drenge at forsvare os rent fysisk, ligesom han gjorde os fortrolige med skydevåbens betjening og vedligeholdelse. Det var noget, vi gik vældigt op i, og det gav os mange gode oplevelser. Dog var der flere børn i Kragelund, som ikke måtte lege med os.

Jeg kunne kun være glad for min skolegang i Kragelund Skole. Kammeraterne var ok, så forskellige de end var. Dog lærte jeg meget tidligt, at hvad mennesker angik, var der kun én, man kunne stole 100% på, og det var sig selv! Denne lærdom har jeg ofte senere haft megen gavn af i livets omskif-telige vilkår.

På et vist tidspunkt flyttede to af Karoline Mogensens brødre til Krage-lund. De havde begge været en tur i Amerika og gjort deres erfaringer og havde så fundet ud af, at Danmark for dem var nr. 1.

Den ene af dem, Marius Mogensen, bosatte sig i den gamle sko-le lige overfor præstegårdens hoveddige. Der var to lejligheder i den gamle skole, og Marius boede i den største af dem, da der var mange børn. Forbogstaverne i børnenes navne fulgte alfabetet; den ældste hed Alice, dernæst Børge, Charles, Doris og senere kom Erik til.

Børge var knap så gammel som min yngste bror Jens, og han var me-get interesseret i vores gøren og laden, især hvad angik jagt og

skydevåben. Vi begyndte at lave stenslynger af tvegepinde, som vi forsynede med gummi fra cykelslanger og en fastgjort læderlap til projektilet, som regel en lille rund sten. Efterhånden blev vi helt ferme udi jagtkunsten med disse stenslynger, og vi nedlagde mange gråspurve, solsorter og endog egn, som min mor tilberedte som det lækreste vildt, og vi børn elskede disse måltider. Min far, som jo stammede fra en gård i Salling, ville ikke spise sådan noget "taterføde". Nej skulle han være med, skulle det mindst være skovdue, som vi for øvrigt nedlagde et par stykker af i form af nys flyvefærdige unger.

Var vi ferme med stenslynge, så var Børge Mogensen fænomenal. Han ramte faktisk hver gang.

En sommerdag stod far ved sin "ståpult" henne ved vinduet og skrev. Pludselig fik han øje på en stor fed gråspurvehan lige udenfor vinduet, og mellem buskene nedenfor stod Børge med spændt stenslynge og pegede lige mod gråspurven og dermed også mod far, som klogelig trak sig tilbage for at undgå sten og glassplinter. Men hvad skete? Spurven faldt død til jorden, og der fløj ingen glassplinter.

Men så let skulle Børge ikke lippe. Far bankede på ruden og vinkede Børge om til fordøren. Børge har i sin voksne alder betroet mig, at den eneste mand i byen han virkelig respekterede, var "æ præjst", og kun derfor adlød han i stedet for at stikke af. Far belærte Børge om, at han aldrig måtte skyde, hvis der var chance for at forvolde skade på folk eller ting, hvortil Børge svarede: *"Jamen a ramt jo!" "Ja, vist så"*, sagde far, *"men selv den bedste skytte kan skyde ved siden af, når uheldet er ude, men nu kan du i stedet gå om i rosenbedet i græsplænen og skuffe og rive det, så det ser godt ud."* Det skal her indskydes, at vi drenge i præstegården på det tidspunkt var på sommerferie i Bønding hos vores bedsteforældre.

Da Børge var færdig med arbejdet, kom han ind og fik kage og saftvand, og bagefter fik han noget tøj, som vi drenge var vokset fra, så han var godt tilfreds. Børge har selv berettet mig om tildragelsen.

Senere hen gik vi over til luftbøsse. Den første var en forlader, hvor man skruede mundingsrøret af og ladede med et rundt blyhagl mellem to tynde kartoffelskiver. Efter et par år på den måde fik vi en salonbøsse med glat løb til hagl eller runde kugler, og jeg fik som 12 årig købt en salonriffel, som skød fantastisk godt. Dengang var der jo ikke alle de regler og forordninger som i dag, men far lærte os kun at skyde, når vi var sikker på at kuglen gik i jorden, eller hvis vi skød op i luften kun i en vinkel på over 45 grader, da kuglen ellers kunne være livsfarlig for mennesker og dyr.

Når far ikke var hjemme tog jeg af og til hans jagtgevær og jagede i mark og skov. Jeg sørgede altid for at gøre geværet pinligt rent og indsmurt i geværolie, inden far kom hjem igen. Han vidste formodentlig godt, hvad der foregik, men lod som ingenting.

Børge ledsagede mig ofte på disse jagtudflugter og var meget interesseret,

og jeg lod ham da også prøve at skyde jagtgeværet af, så han kunne mærke, hvor hårdt det slog. Dette resulterede i at Børge, en dag han var ene hjemme sammen med lillebror Charles, tog sin fars jagtgevær og ville prøve at skyde ud gennem stuevinduet, over vejen og ind i "æ præjstes dige".

Nu var der det uheldige ved situationen, at deres tørvehus til venstre for det åbne vindue gik helt ud til vejen og hindrede udsyn fra den side, men nu skulle det prøves! Længere nede ad vejen havde en tidligere gårdmand, Andreas Davidsen, som nu var gået på aftægt, bygget sig et dejligt hus. Han kom nu intetanende cyklende med den ene hånd på styret og en halvlång shagpipe i den anden og en kurv fyldt med æg på bagagebæreren. Han var netop lige kommet forbi tørvehuset, da skuddet drøede lige foran cyklen, og han blev så forskrækket, at han væltede om i grøften og rullede rundt. Lillebror Charles griber Børge hårdt i armen og udbryder: "*Do fik ham sgu, Børge!*" Nå, men Andreas Davidsen ville nu godt have lov at cykle i fred, og han opsøgte Børges far, Marius Mogensen, og satte ham ind i situationen.

"*Det skal ikke ske mere*", bedyrede Marius og til Børge sagde han: "*Gå ud og skær en hasselkæp på 1 meter*", hvad Børge med tungt hjerte måtte gøre, da han vidste, hvad det indebar. Da han kom med hasselkæppen, brølede Marius: "*Den er for tynd!*" Så måtte Børge igen gå den tunge gang.

"*A fik en ~fuld, så a æt ku sæt o mi røw iflowten daw*", sagde Børge.

Børge klarede sig udmærket senere hen i livet, og han blev ved med at dyrke jagtens glæder alle dage.

Kragelund præstegård ligger ved en vejtrekant, hvor en vej går til Sinding, en til Skive og en til Silkeborg.

En tidlig morgen kom en fremmed lastbilchauffør kørende fra Sinding og må åbenbart have været i vildrede med, hvilken vej han skulle følge, for pludselig drøner han ind i slagter Laurids Skovs hus og havner med et frygteligt rabalder inde i soveværelset, hvor slagteren og hans kone sover sødeligt.

Lastbilchaufføren, som er helt bestyrtet, udbryder: "*Ka' I sæj mæ den nærmest vej til Silkeborg?*" Hvortil slagteren svarer: "*Ja, do ska' lige venstre om servanten der, å så er ét ellers bare ligeud!*"

Der var mange brave mennesker i Kragelund, og vi drenge lærte meget af dem.

To af dem var Kristian Hansen og hans kone Grethe. Vi kaldte Kristian Kræn Hansen. Vi havde stor respekt for ham, selv om han fysisk var stærkt handicappet, da han havde træben, hvad der dengang var en sortmalet tilspidset træplanke med en stor gummedup i enden og foroven fastgjort til den rest, der var tilbage af lårbenet. Han havde tidligere drevet et lille landbrug og kørt som mælkekusk til mejeriet. I de kolde vintre havde han fået frost i den ene fod, og senere koldbrand. Dette medførte at benet måtte amputeres over knæet.

Kræn Hansen fik en tjans med at flække brændet fra skoven, som først var skåret i passende længder på rundsav.

Det var hårdt arbejde, og de værste stykker hjalp jeg ham med, da jeg efterhånden var blevet stor og havde gode kræfter og gerne ville bruge dem. Jeg lyttede, når Kræn Hansen fortalte om gamle dage og de forhold, som herskede på det tidspunkt. Det var tydeligt, at der var sket store forandringer i samfundet, og det gjorde, at man uvilkårligt tænkte fremad og gjorde sig sine tanker om, hvad fremtiden ville bringe, og i dag kan jeg se, at tingene har udviklet sig langt stærkere, end jeg selv i min vildeste fantasi havde forestillet mig.

Det var spændende at høre om hedeplantningens pionerer og deres diskussioner med de mænd, som elskede heden og dens særpræg. Begge kategorier repræsenteredes af henholdsvis skovfoged Bang i Kompedal Plantage og min fars gode jagtkammerat, Jens Rask.

Datiden havde mest tilbøjelighed til at give skovfoged Bang ret, men nutiden vil nok holde med Jens Rask, som for øvrigt introducerede stortyven Peter Reimer for far, men herom har Mads skrevet.

Jeg var efterhånden kommet til at gå i skole i Silkeborg på Th. Langs Skole. Det var midt i trediverne, og min far akkorderede med rutebilejeren af Silkeborg - Knudstrup ruten om en passende betaling, mod at jeg smed aviser ud fra bilen og i øvrigt rejste mig op, når alle pladser var optaget, hvad de næsten altid var.

Kræn Hansen havde kendt mange af mine lærere og lærerinder i deres unge dage, og det var spændende at høre om deres meriter på godt og ondt. Disse oplysninger holdt jeg dog altid for mig selv, da jeg følte en slags tavshedspligt over for fortælleren.

Mine forældre var meget gæstfrie, og de blev selv ofte inviteret ud til selskab. Da far grundet sit dårlige ben havde svært ved at skifte hjul, hvis bilen punkterede, kom jeg ofte med på disse ture. Det var spændende at høre på de forskellige samtaler og meningsudvekslinger under middagene, og senere var der ofte dans og dejlig musik.

Far kunne jo ikke danse, og mor var solidarisk og dansede heller ikke. Jeg kunne ikke undgå at bemærke, at selv om far ikke dansede, var der altid en flok søde damer rundt om ham, og de spøjte og skæmte og havde det herligt sammen.

Da jeg engang spurgte ham, hvorfor disse dejlige kvinder absolut hellere ville tale med ham end danse rundt med alle de andre unge flotte mænd, svarede han: *"Jo, Peter, jeg skal sige dig, at der er mange forskellige ting kvinder falder for hos en mand. Nogle foretrækker en flot Adonis. Andre synes om store muskler eller smukke hænder, og atter andre ser på mændenes hår eller tænder, og der er endog nogle der falder for mandens lugt, - men der er en ting de alle vil have, og det er ånd"*.

Når der var gæstebud i præstegården, kunne jeg godt finde på at smage på de våde varer i al gedulghed uden at blive bemærket. Engang havde jeg

fået lidt rigeligt og ville cykle ned i køkkenhaven ad en smal sti i fuld fart, hvilket resulterede i, at jeg væltede og slog mig eftertrykkeligt. Jeg fandt det klogest at liste hjem i seng.

Far har sikkert opdaget det og snuset til mig, for en dag sagde han: *"Ja, Peter, jeg har fundet ud af, at du har arvet flere generationers hang til stærke drikke! Jeg er dog ikke bekymret for, at du bliver fordrunken, for det er du for nærig til!"*

Da vi havde mistet gravhunden Ib, gik der et par år, før vi igen fik hund. Denne gang var det en sortbroget glathåret foxterrier ved navn Prins.

Desværre fik den begge forben kappet af i en høstslåmaskine og måtte aflives. Vi havde på det tidspunkt en tjenestepige fra Nørskovlund, som skaffede os en ny hundehvalp af nogenlunde samme race som den forrige Prins, og da den i nakken havde 3 sorte pletter med ens afstand, fik den navnet Prins Cognac.

Det var en smuk velbygget og muskuløs hund, og selv om størrelsen var som en foxterriers, havde den tænder som en schæferhund og var en formidabel slagsbror. Den havde et stort antal efterkommere i Kragelund og omegn, og de var eftertragtede, da de var glimrende rotte- og musejægere.

Prins Cognac var tillige en uforlignelig jagthund og især til min daværende jagtform med salonriffel. Den løb i forvejen ind i skoven og opnusede fasaner og egern i træerne, og så stod den og halsede nedenunder. Det var en smal sag at nedlægge byttet, som så landede lige i gabet på hunden.

Vi havde hunden med til Saxild Strand om sommeren, og her var han berygtet for sin måde at tæve de andre og ofte meget større hunde på. Han var ellers meget fredelig, når der ikke var tævehunde i løbetiden, men hvis en anden, ofte større hanhund, blev aggressiv overfor ham, fik den en ordentlig omgang og kom ikke igen.

Jeg betragtede Prins Cognac som min hund, og den holdt sig meget til mig, men lystrede i øvrigt også den øvrige husstand, når der blev givet en fornuftig kommando. Ellers ikke!

Kirkegangen i Kragelund Kirke var, som de fleste steder dengang, ikke noget at prale af, men dog med ganske pæn tilslutning.

Vi drenge gik regelmæssigt til kirke om søndagen. Ikke fordi vi skulle, men vi følte, at det hørte sig til, og vi mærkede den stærke følelse, som far kaldte menighedens fællesskab, på en god måde. Der var en særegen atmosfære ovre på bænken i mandesiden. Der var en blanding af lugten af naftalin, stammende fra kirketøjet, og kropslugten fra arbejdsomme mænd, som kun blev rigtigt vaskede til højtiderne. Det var faktiske en hyggelig atmosfære.

Nu skete der altså det, at vi havde observeret en stor flok agerhøns på præstegårdens jorder, og den skulle der gøres noget ved. Vi besluttede at prøve lykken, mens far holdt gudstjeneste, og som sagt så gjort. Begge jagtgeværer blev taget ned fra væggen til de to ældste, og Jens måtte nøjes

med salonbøssen.

Markerne længst væk fra kirken blev gennemløst uden resultat, og så måtte agerhønsene nødvendigvis ligge i Toften lige op ad kirken. Det var risikabelt, men forsøget måtte gøres. Jeg havde som den ældste kommandoen og beordrede Jens hen til kirken for at høre, hvor langt de var kommet i gudstjenesten. Han rapporterede tilbage, at de sang, og jeg gav ordre til fremrykning. Det må åbenbart have været den sidste salme før prædiken, for da vi rykkede frem, stod far på prædikestolen, hvorfra han havde frit udsyn over Toften. Han må have haft brug for al sin selvbeherskelse for at holde masken, da han ser en stor flok agerhøns lette på fint skudhold, og fem skud brager, uden at der falder en eneste fugl.

Da vi senere stillede til middagsmaden, var der godt nok lagt i ovnen til os. *"En ting er, at I ikke går i kirke og uden forlov tager mine geværer og fyrer dem af lige udenfor kirken under gudstjenesten, men så det faktum at I ikke engang kan ramme: utilgiveligt!"* Vi skammede os grundigt den søndag og ikke mindre om mandagen, da Kræn Hansen sagde: *"Det må i aldrig gøre mere! Det wa' lig' te' det buldred inde iækjærk!"*

Landmændene rundt om os var yderst villige til at lade os jage på deres jorder, for efterhånden blev vi helt gode til at ramme, og så gav vi jo af og til lodsejerne et stykke vildt. *"I mo go o jawt ålle daw, undtawwen lørday-søndag, for da kommer æ Sjelkeborgiægere, å de hår jo lejjet æjawn, men de gir kun pæng for'et!"*

Med tiden er det gået med vildtet som med engblommerne og frøerne i Branddammen. Der er langt fra den harebestand og de flokke af agerhøns og fasaner som dengang. Til gengæld er der nu langt mere råvildt end tidligere.

Hygiejnen dengang var slet ikke til at sammenligne med den nuværende. Jeg har en fornemmelse af, at mange dengang aldrig kom i bad. Vi drenge fastslog ofte, når visse personer kom på sygehuset for ret ubetydelige sygdomme: *"No sir wi ålle ham mier!"* Det slog som regel til, for den pludselige pinlige renhed med skuren og skrubben, som i disse tilfælde var nødvendige, kunne de simpelthen ikke klare.

Jeg husker engang en gårdmand, som til november havde fået en ny karl, som kom lige direkte fra Ollerup Gymnastikhøjskole. En nabo spurgte ham: *"Er't en guer kål do hå fåt?"* Hvortil gårdmanden svarede: *"Ja, han er såmænd dygtig nok, men han er en stuer swin. Tænk dø! Han wasker sæ hiel nier å ryggen!"*

Ja, sikke noget svineri ... !

Der var dengang et fantastisk fugletræk over Kragelund og omegn. Byen ligger jo lige på den jyske højderyg, hvilket medførte, at grøfter og vandløb i sognet løb både mod øst og vest. Det var med andre ord vandskel, og af samme grund havde den gamle hærvej krydset sognet og sikkert gennem tidernes skiften forårsaget både fordele og ulemper for befolkningen.

Det var som om fugletrækket for mange arters vedkommende fulgte højderyggens linie i vores drenge fantasi, men det skyldtes nok snarere de små gran og fyrreplantager, som lå her ud mod de nøgne hedeblader, samt de mange tjørnehegn.

Stor korsnæb, sjaggere og andre drosselarter, kernebidere, silkehaler, gråsisken, vendehal, kvækerfinker og mange flere og så de medfølgende rovfugle, især falkearterne.

Et eldorado for jagtglade ungersvende, som kunne sælge de nedlagte fugle til "Æ ud og i stopper", konservatoren i Silkeborg. Vi tog fuglene med i rutebilen og fik dem afsat, både dem vi selv nedlagde og andre drenges jagtbytte. Selvfølgelig tog vi os godt betalt for ulejligheden og fik på den konto råd til at få en hel del fugle udstoppet til os selv samt fornyet jagtvåbnene.

Priserne på fuglene lå for de mest almindelige arters vedkommende på 25 øre. (Gråspurve ville konservatoren dog ikke købe flere af). Stor korsnæb, silkehale, kvækerfinke, spætmejse, træløber, som trods alt ikke var helt almindelige, lå på 50-75 øre, alt efter hvor hårdt de var skudt. Samme pris fik vi for skovskade og husskade. Kernebidere, som var meget sky, lod vi selv udstoppe, når vi endelig fik nedlagt en.

I Søhøjlandet omkring Silkeborg oplevede vi helt andre fuglearter som isfugl og vandstær. Det foregik hos min klassekammerat Bror Errboes far, som ejede flere dambrug. Isfuglene måtte vi gerne jage, for de var hårde ved ørredyngelen, og kunne indbringe hele 2 kr. Vandstæren derimod var totalfredet, og dette respekterede vi naturligvis, da det var Brors fars ordre. Fiskehejrerne ved Hørbylunde fiskedamme var så sky og forsigtige, at det aldrig lykkedes os at nedlægge et eneste eksemplar, selv om fiskemesteren gerne ville af med dem.

I dag kan jeg krølle tæer, når jeg tænker på al den jagt på småfugle, selv om de allerfleste af dem, vi nedlagde, var fugle på træk, og egentlig ikke skadede Danmarks fuglebestand. Standfuglene fik vi for de flestes vedkommende selv udstoppet i enkelte eksemplarer. Men smadder ulovligt var det dog, undtagen for krager og husskaders vedkommende. Vi trøstede os i forvisningen om, at de konserverede fugle for en stor dels vedkommende blev brugt til undervisning på skoler og læreanstalter. Dårlig undskyldning!

I præstegården havde vi et par prægtige heste. De var af en ret ubestemmelig afstamning. Jeg vil tro der var Frederiksborg, Nordbagge og måske Jysk hesteblood i dem. De var meget hurtige, og den ene deltog i landboløb på Århus Væddeløbsbane en enkelt gang med Marius Mogensen som rytter og fik en flot 2. plads.

Vi var faktisk stolte af disse heste. Den før omtalte menighedsrådsformand, som altid havde kontroverser med far, havde en bidsk schæferhund, som en dag var sluppet ud af sin hundegård, og så skulle den absolut prøve at bide vore heste i haserne, medens de gik og græssede i indheg-

ningen bag laden.

Det skulle den aldrig have gjort, for hestene sparkede den simpelthen ihjel. Så var vi da fri for den!

En dag havde karlene været i skoven for at hente brænde, som for en stor dels vedkommende var lange grene af forskellig tykkelse. Mens de læssede brændestykkerne af, var de så uheldige at tage en meget tung bøgestamme ned over hestene, som omgående satte i en rasende galop rundt om laden, op gennem gårdspladsen, forbi brændehuset, hvor Kræn Hansen og jeg var i færd med at kløve brænde, og op gennem prydhaven og rundt om stuehuset for at drøne gennem udkørslen, ud på vejen og op gennem byen, hvor de endelig standsede af sig selv. Et under, at ingen kom til skade for det så drabeligt ud, da de kom forbi os ved brændehuset med en halv vogn. "*Oh ha da, i Jesu navn!*" udbød Kræn Hansen, og det var måske det, der reddede situationen for folk og fæ.

På et tidspunkt flyttede en enke, fru Nielsen, hvis afdøde mand havde haft en landejendom i Buskhede lidt uden for Kragelund, ind i den gamle præstegård for 15 kr. om måneden.

Hun havde foruden nogle voksne børn en søn, Godtfred, som var på alder med Mads. Godtfred boede stadig hos sin mor, og vi legede godt sammen med ham, for han var en ok fyr.

En dag, da hans mor var taget med rutebilen til Silkeborg, var vi ovre at lege med ham i den tidligere konfirmandstue i den gamle præstegård, hvor det gamle tapet hang ned over stuen, som faktisk aldrig blev brugt, og som ikke var omfattet af fru Nielsens lejemål. Godtfred havde lige fået et nyt stykke legetøj i form af en dampmaskine, som kunne trække diverse små maskiner og værktøjer. Den måtte vi se at få i gang! Som sagt så gjort, og nu måtte der først og fremmest skaffes brændstof. Godtfred havde ikke noget, men vi fandt vi en lille dunk med noget ubestemmeligt brændstoflignende væske i, og det hældte vi i tanken.

Ved antændelsen skete der nærmest en eksplosion, og dampmaskinen tog pokker ved. Den rasede af sted og væltede, samtidig med at brændstofvæsken flød brændende ud over trægulvet og antændte det nedhængende tapet! Gode råd var dyre. Mads løb over gårdspladsen efter en spand vand og en øse. Godtfred løb ud i køkkenet efter en spand vand, som altid stod fyldt i køkkenvasken, da det var småt med vandforsyningen, og i sin iver spildte han hele vandspanden ud over køkkengulvet. Jens tog sig af lillesøster Else og fik hende ud i det fri.

Vi var heldige at få fat i nogle sække, som vi dyppede i Mads' vandspand og fik langt om længe slukket ilden både på gulvet og i tapetet. Stort oprydningsarbejde og strenge pålæg til Else om ikke at omtale episoden for nogen som helst. Der forblev dog nogle grimme sorte ar i trægulvet, men dem dækkede vi med et gammelt kasseret gulvtæppe.

Far kunne ikke forstå, at fru Nielsen opsagde sit lejemål. "*Jeg synes hun*

bor så godt og billigt", sagde han. Vi drenge forstod godt fru Nielsen, men sagde ingenting.

Der er en historie fra jeg var 6-7 år gammel, som min far har berettet om i fortællingen: "Da dødsuglen tav". Jeg vil derfor ikke gengive historien i dens fulde ordlyd, men dog berette om en tildragelse i forbindelse med beretningen, som far har undladt.

Da skuddet bragede i natten, og uglen faldt til jorden fra det gamle asketræ i hjørnet af kirkegården, stod der en mand, som sikkert har været vindueskigger, under træet. Han faldt omgående på knæ og udbrød: *"Nåde præjst i Jesu navn!"* Han har nok troet, at nu skulle han have en ordentlig lærestreg for at liste rundt om natten og lure ved folks vinduer, og æ præjst var jo ikke at spøge med, når den side vendte til!

Skoletiden i Silkeborg på Th.

Langs Skole var jo helt anderledes end i Kragelund Skole. Man kunne få mellemskole-, real- og studentereksamen og på seminariet tillige lærereksamen.

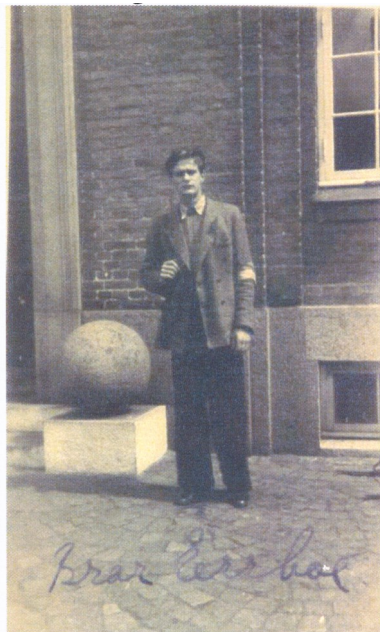
Jeg var faktisk glad for min skolegang her, men jeg savnede den landlige idyl og atmosfæren i den nære kontakt med naturen. Det gav da gode oplevelser at lære sprog, matematik, fysik, historie, naturhistorie og ikke mindst dansk og især litteraturhistorie. Alt dette gav mig oplevelser, som jeg har kunnet glæde mig over altid.

Det har bevirket, at jeg aldrig har kedet mig; end ikke på ensformige vagter under min militærtjeneste i Livgarden. Jeg må her indskyde, at bortset fra vagttjenesten, var tiden i Livgarden en pragtfuld tid, hvor man fik lov at vise, hvad man dueede til og føle, hvad godt kammeratskab betyder.

Uddannelse

Det var jo indlysende, at fortsat skolegang var vejen til en akademisk uddannelse og en sikker fremtid i behagelige omgivelser og et stabilt og rigeligt økonomisk udbytte og samtidig en vis social status.

For mig betød alt dette kun lidt i forhold til at leve et frit liv i naturen, hvor man kunne se resultaterne af sit arbejde og føle, at man gjorde gavn for sin

Bror Errboe – her som modstandsmand.

føde. Da jeg gik i 2. g., kom skæbnen mig til hjælp.

Jeg fik skarlagensfeber og kom på sygehuset midt om vinteren 1940/41. Der stødte flere komplikationer til, og jeg kom ikke i skolen mere, idet jeg nu var 17 år og kunne begynde som skovfogedeleve på Silkeborg Statsskov-distrikt I. september 1941.

Det var lige noget der passede mig. Jeg boede hos statsskovfoged Harald Hansen på Kongshus i Silkeborg Vesterskov. Han var en god lærermester og af den gamle skole, hvilket efter min mening er en stor fordel i skovbruget, som jo i sagens natur arbejder på lang sigt, da træernes om-drift ligger helt op til 150 år.

Jeg var i den første måneds tid sammen med et hold 3. års elever, som skulle op til skovfogedeksamen sidst i september måned 1941, og derefter kom et nyt hold 3. års elever, som skulle op til eksamen 1942.

De var jo mellem 21 og 24 år gamle og havde mindst 3 års arbejde i skoven bag sig. Jeg selv havde gennem min opvækst arbejdet meget i skoven derhjemme og af fars skovarbejdere lært de mest elementære discipliner angående skovning af store træer som bøg og eg.

Da der var et ulige antal af de nye 3. års elever, fik jeg en af dem som makker, og jeg husker tydeligt den første dag, da vi skulle begynde på storskovning af gammel bøg. Hele flokken af 3. års elever stillede ved mit træ for at se, hvorledes jeg klarede forhugget på dette store træ. Jeg håndterede opgaven som så ofte før i Kragelund Skov, og de listede lige så stille væk igen, for ingen af dem kunne gøre det bedre. "*Det klarede du sgu godt*", konstaterede min makker. I vinterens løb tjente vi fuldt ud lige så godt, som de andre på akkordarbejdet.

Det blev en meget streng vinter med ekstremt streng frost og megen sne.

Vi vadede på arbejde i sporene fra dagen før med værktøj og madpakke på nakken, og der var ikke noget med, at der var varme i de simple træ-skure, vi kunne sidde og spise i. Når vi skulle spise, tændte vi et bål tæt ved en bøgekævle, hvorpå vi kunne sidde og spise. Vore skårne madstykker var stivfrosne, og vi ristede dem over bålet, så de blev helt svedne på den ene side, men de smagte himmelsk i vore sultne maver. Vore drikkevarer som ikke var i termokande, holdt vi optøede ved at anbringe dem rundt om bålet.

Ellers gjorde skovarbejdet, at vi sagtens kunne holde varmen for det meste. Der var dog en dag i januar måned 1942, da temperaturen i Midtjylland faldt til -31 grader Celsius samtidig med en strid blæst. Min makker og jeg arbejdede i en slugt, hvor der var nogenlunde læ, hvorimod resten af eleverne måtte arbejde i den stride blæst, hvorfor de måtte tage hjem igen. Vi var de eneste, som var på arbejde i alle 8 timer den dag, konstaterede skovfogeden.

Vi måtte dog vente med at kløve brændestykkerne til lidt mere moderate temperaturer, da kilerne ikke var til at banke i træet, selv om vi havde var-

met dem på bålet.

Når man først har prøvet en sådan omgang, skønner man på, når temperaturen "kun" er -20 grader og blæsten moderat.

Under krigen var det ikke nemt at få noget ordentligt vintertøj, men jeg var så heldig at have fået en gammel, god vinterfrakke, som havde tilhørt min mors morbror, som var tandlæge på Falster. På fødderne havde jeg et par træskostøvler, som jeg ofte forsynede med en god frisk halmviske og så gode hjemmestrikkede uldstrømper. Inderst mod kroppen havde jeg hjemmestrikkede uldtrojer, som min fars moster Lene fra Hammel havde strikket. Jo, jeg var sandelig ikke at beklage.

I april måned 1942 startede jeg på kursus for skovfogedelever på Asmild-kloster Landbrugsskole, Viborg.

Kun ca. 30 elever af de 62 fremmødte kunne fortsætte uddannelsen som 1. års elever. Jeg var heldig at blive nr. 6 og kunne således fortsætte som elev på Brahetrolleborg Skovdistrikt hos skovfoged Erik Rasmussen, Frydenborg Skovfogedbolig, hvor jeg boede sammen med en anden 1. års elev, Johannes Fog Brøns, og skovfogedaspirant Hans Rindal Olsen.

Skovfogedboliger på den tid havde næsten alle lokum i gården og kun få havde elektrisk lys. Det var derfor at foretrække at forrette sin nødtørft i det fri.

Jeg var lige blevet færdig med at pakke ud efter rejsen, da jeg hørte en råbuk smælde højt og vedvarende i bøgepurrerne lige neden for vore vinduer; - vi boede på loftsværelset. Et øjeblik senere kom Brøns styrrende ligbleg ind i værelset og råbte ophidset: *"Aldrig i mit liv er jeg blevet så bange! Bedst som jeg sidder i bøgepurren og skider fredeligt begynder en sindssyg morder pludselig at skrige op som en vild"*. Han havde aldrig hørt råvildt smælde, og jeg kunne berolige ham med, at det blot var en råbuk, som var blevet bange for manden i bøgepurrerne.

Skovene under Brahetrolleborg voksede på den gode fynske muld og var helt anderledes nemme at skove i end på Silkeborg Skovdistrikts

Fældning af gammel bøg

forblæste og langsomtvoksende bøgetræer, og så blev vinteren tilmed mild og venlig, så det var den rene svir i forhold til vinteren 1941/42.

Skovrideren på Brahetrolleborg Skovdistrikt hed Erik Bistrup og var en brav og meget sparsommelig mand, som var skoven en god mand.

Jeg måtte være meget sparsommelig efter kurset på Asmildkloster Landbrugsskole, som kostede 925 kr., hvoraf jeg som 0. års elev selv havde opsparet 450,- kr. Resten lånte min far mig gennem banken i Silkeborg, og dem betalte jeg tilbage i løbet af 4-5 måneder, så med de fortjenstmuligheder, vi havde som elever, måtte jeg sætte alle sejl til. Jeg måtte derfor ofte tage søndagene, som dengang var den eneste ugentlige fridag, til hjælp.

Der blev fileet skovsave, og alt værktøjet blev ordnet. Ikke alene mit eget, men også andres blev klargjort, og det gav jo en lille ekstra skilling. Det gik jo unægtelig ud over kirkegangen, og da fars sygdom ofte medførte, at nabopræsten, den brave pastor Nissen fra Engesvang, måtte forrette gudstjenesterne i fars kirker, skete det jo ofte at jeg mødte ham i ferierne.

Pastor Nissen havde før forhørt sig om, hvorledes kirken så ud indvendig i sognet, hvor jeg boede.

Da skovfogeden som ellers aldrig kom i kirken, en dag spurgte mig, om jeg havde lyst til at følge med ham og konen til Brahetrolleborg Kirke, da de var inviteret til barnedåb hos nogle bekendte, greb jeg chancen.

Vi cyklede til kirken, og jeg bemærkede, hvorledes de øvrige kirkegængere nikkede høfligt til os, inden vi satte os ind på bænken oppe i nærheden af prædikestolen. Foran os sad en gårdmand og hans kone, som vi kendte, og jeg studerede kirkens indvendige beskaffenhed samtidig med at jeg naturligvis lyttede til præstens prædiken, som var utrolig langtrukken.

Jeg havde bemærket, at gårdmanden på bænken foran os var faldet i dyb søvn. Pludselig slog præsten i sin iver tre gange hårdt i prædikestolen, og gårdmanden må åbenbart have drømt at han var til skovauktion, nu han havde set skovfogeden.

Da de tre slag i prædikestolen havde lydt, vågnede han pludselig op og råbte af sine lungers fulde kraft: *"Jamen hwa' koster så letterne (læggerne) i år?"*

Det kneb meget at holde masken.

Næste år som 2. års elev tilbragte jeg på Petersgård Skovdistrikt og boede hos skovfoged Niels Morten Givskov i Viemose Skov sammen med 3 andre elever: Erik Nielsen, Erik Christoffersen og Hans Peder Sloth.

Det var også et dejligt skovdistrikt og skovrideren, Christen Bach, havde ord for at være Danmarks dygtigste skovrider, hvilket ikke sagde så lidt. Vi var alle nogle livlige fyre, og det var jo herligt efter en uges skovarbejde at komme til bal på kroen, og blande os med omegnens ungdom. Vi havde jo lært at forsvare os bl.a. af vores navnkundige bokselærer på Asmindkloster Landbrugsskole, Laursen, som var slagtersvend og jyllands-

mester i weltervægt. Jeg har mange gange sendt ham en venlig tanke, når det var aktuelt med en rask omgang enten her eller der.

Størsteparten af de unge mænd i omegnen var landmænd og håndværkere, og dem kom vi vældig godt ud af det med. Fiskerne, derimod, var i begyndelsen ret provokerende, og vi måtte første gang vi var til bal demonstrere Laursens lærdom, som var en succes for os, og siden gik vore ungdomsudskejelser i Viemose fredeligt for sig.

Det var jo under 2. verdenskrig, og mange varer, bl.a. spiritus var rationeret kraftigt.

Ved skovningsarbejdet blev der jo en del affaldsbrænde, som tilfaldt os, der arbejdede med det, og da vi jo fik vores værelse opvarmet med skovfogedens brænde, kunne vi sælge affaldstræet til kromanden for de varer, vi havde brug for, når vi var til fest på kroen. Skovfoged Givskov brokkede sig godt nok lidt over det, men tilgav os, idet det glædede ham, at han aldrig hørte noget om, at nogen af os havde fået bank, når vi var i byen.

Asmildkloster Landbrugsskole

Nivellering

Modstandsbevægelsen

Mordet på Kaj Munk gjorde et stort indtryk på mig.

Jeg passerede på cykel mordstedet på Hørbylunde Bakke den følgende formiddag, og så den store blodpøl i det lette snelag. Det var så ondt og meningsløst! Vi var jo alle klar over, hvem gerningsmændene var, nemlig tyskernes håndlangere, og selv om den navnkundige kriminalinspektør Himmelstrup, leder af Rigspolitiets Rejseafd. blev sat på sagen, kunne det ikke nytte noget, så længe tyskerne sad på magten her i landet.

På det tidspunkt var den spirende modstandsbevægelse i fuld udvikling, selv om man skulle gå meget varsomt med dørene.

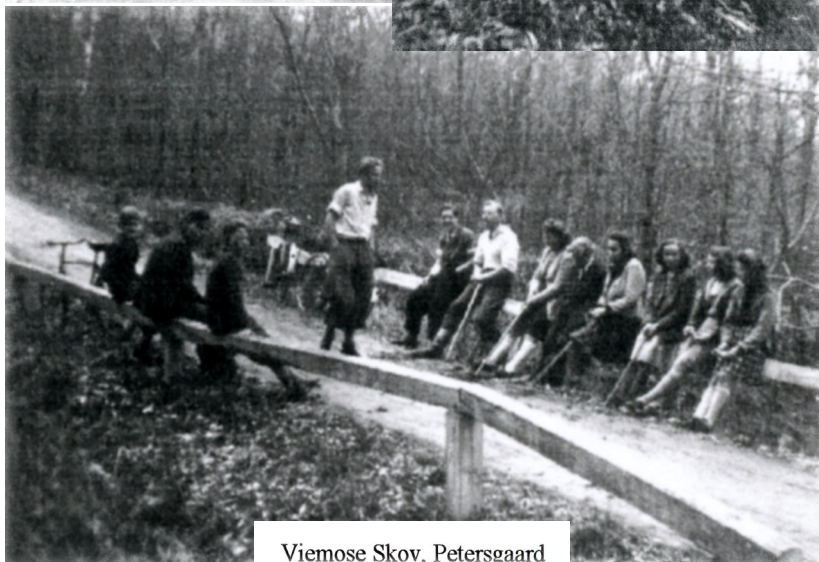
Jeg havde allerede på det distribuerende plan omdelt illegale blade og ved enkelte lejligheder medvirket ved transporter af eftersøgte personer.

Nu kontaktedes jeg af de unge frihedskæmpere, som jeg kendte, og kom med i en gruppe, som på det tidspunkt var ret aktiv.

Vi fik undervisning i brug af sprængstoffer, og vi lærte de nye våbentyper at kende. Samtidig trænede vi i terræninløb og brug af kompas og kort. Veteranerne i gruppen havde allerede flere jernbanesabotagehandlinger på samvittigheden, og nu kunne jeg være med efter en del instruktion.

Det kneb med egnede steder for opbevaringen af materialet, og da jeg nu boede hos min bedstefar, skibsfører Kristen Kristensen på Birkevej 26 (nu

Åhavevej) i Silkeborg, kunne jeg løse problemet ved at gemme effekterne under tørvne, som lå i kælderen. Jeg fik bedstefars godkendelse af projektet, og så var den sag i orden. Samtidig sørgede jeg for, at der altid lå mindst en flaske salmiakspiritus, som var en smule utæt, i kælderen, således at sporhunde kunne have meget vanskeligt ved at opsnuse noget

Viemose Skov, Petersgaard

som helst, hvis galt skulle være.

Når en aktion var planlagt, og det pågældende sted udpeget, transportererede jeg de ting, vi skulle bruge, ud til stedet. Det foregik som regel efter mørkets frembrud, men man måtte hele tiden være agtpågivende med hensyn til værnemagten.

Den øvrige gruppe, som jeg kalder "veteranerne", bestod af seminarieeleverne Aage Søndergård og Jens B. Thellessen, samt skovfogedaspirant Leif Dines Pedersen og snedkersvend. Bent Jensen.

I begyndelsen forestod veteranerne skiftevis foretagendet med Aage Søndergaard som leder af gruppen, mens jeg holdt vagt med skarpladt maskinpistol, en såkaldt "stengun". Som oftest blev det plastiske sprængstof PE2 forsynet med en forladning, som igen fik en sprængkapsel med tilhørende sprængsnor isat. Når der var tændt, gik der det antal sekunder, som der var cm. i sprængsnoren, og på den måde kunne vi selv bestemme, hvor lang tid vi skulle have for at komme i dækning.

Senere lagde jeg selv sprængstoffet tilrette og foretog sprængningen, når vi saboterede flere steder samtidig.

Det kneb meget at skaffe det sprængstof vi skulle bruge og hvis ikke Thellessen tilfældigvis havde en god forbindelse i Århus, havde vi faktisk slet ingen sprængstof haft at gøre godt med.

Da min gamle skolekammerat, Bror Errboe, kontaktede mig og fortalte, at de manglede folk til modtagelse af nedkastede våben og sprængstoffer under Jens Toldstrups ledelse, og der tilmed stadig meldte sig nye folk til sabotagen, aftalte jeg med veteranerne, at jeg

modtog den nye udfordring og samtidig droppede sabotagen. Vi måtte nemlig ikke være begge steder af sikkerhedsmæssige hensyn, da man kunne risikere at blive pågrebet under en aktion i den ene gruppe, uden at den anden vidste noget derom, og så kunne begge grupper blive optrevlet.

Jeg talte med flere af mine elevkammerater i skoven og fik 8 af dem med i gruppen. Der var en brav fyr, jeg gerne ville have med, men han havde lovet sin mor ikke at blande sig i slige sager og takkede nej. Jeg har ofte spekuleret på, om dette i virkeligheden var mere modigt end at sige ja. Jeg forstod det i hvert fald ikke på det tidspunkt.

Vi fik en leder af gruppen, hvis dæknavn var Bøgh. Han var en dygtig og energisk leder, som forlangte ubetinget loyalitet og lydighed. Han havde to næstkommanderende, hvis dæknavne var Vestergaard og Lund.

Sidstnævnte havde tidligere været arresteret og tortureret af Gestapo og sendt til Frøslevlejren, hvorfra han senere blev løsladt.

Vi fik undervisning i krigens forskellige discipliner, såsom hvorledes en modstander kunne dræbes med de bare hænder eller med en kniv. Skydeøvelser klarede vi i de dybe lavninger mellem bakkerne i Silkeborg Statsskovdistrikt. Det skete altid samtidig med tyskernes skydeøvelser i en nærliggende lavning. De regnede med, at det var andre tyske delinger, som holdt skydeøvelser, for så frække som os var der da

ingen der var!

For en sikkerheds skyld gik en af os på toppen af bakken og samlede risbrænde, så der kunne holdes øje med tyskerne. Ved et bestemt tegn fra rissamleren forsvandt vi skyndsomst i en nærliggende grantykning, hvorfra vi havde en nogenlunde sikker flugtvej fra stedet.

Det var kun de tre i ledelsen, som kendte til meddelelserne i engelsk radio med de forskellige navne, som hver især betød en besked. Hvis det så var nedkastning på en af vore pladser, fik vi samme aften besked af en fra ledelsen, og så var det bare med at komme af sted på cykel, hvilket var vores eneste mulighed. Jeg var heldig at have gode cykeldæk, hvilket på det tidspunkt var et privilegium.

Vores første nedkastningsplads var arealet omkring Allingkloster ruin, som havde Alling Sø som nabo. Gennem søen løber Alling Å, som fortsætter østpå til Gudenå. Jeg fulgtes med min makker fra skoven, Anders Peter Højgaard. Han var en 3-4 år ældre end mig og havde aftjent sin værnepligt og var hjemsendt som korporal. Hele holdet var samlet på det fastsatte tidspunkt. Foruden skovfogedeleverne var der Bror Errboe og lederne samt to mand, sønner af kendte mænd i Silkeborg.

Vi havde en eureka: et modtager- og sendeapparat. Når flyveren kom ind over Vestkysten lød der en høj C-tone i eurekaen, og så kunne flyveren pejle sig lige ind over os, og vi stillede så fire lygter op hvoraf de tre i lige linie i vindretningen med ca. 100 m mellem hver, og ca. 15 m til venstre for sidste lygte i læsiden endnu en lygte, som de første gange var hvid, men senere rød.

Flyveren kunne fra luften tage bestik af plads og vindretning og kaste sendingen mod den røde lygte.

Alt gik planmæssigt ved denne min første våben-nedkastning, bortset fra det faktum, at en af sønnerne af de kendte mænd fra Silkeborg var lettere beruset ved ankomsten til pladsen, hvilket var helt utilladeligt. Endvidere mødte vi ved vejen ind til pladsen en flok unge mennesker, som arbejdede ved det nærliggende savværk. De havde været i Silkeborg for at fejre skiftedagen 1. november og var nu kommet tilbage i en hyrevogn. Da der kort forinden var stjålet nogle bildæk fra en nærliggende villa, blev vi straks mistænkt, men da forvalteren på savværket kort efter kom tilstede, og Bøgh havde sat ham ind i situationen, blev savværksfolkene faktisk vore medsammensvorne.

Nu var det på høje tid at komme ind på pladsen, og kort efter var maskinen der og kastede perfekt ind over pladsen. Jeg kan huske, at en af mine kammerater fra skoven, Poul Pedersen, kom til at opholde sig midt i sværmen af de ret tunge containere og måtte løbe frem og tilbage for at undgå kollision.

Vi brugte vognmand Carl Christensens lastbiler til at transportere containernes indhold til opbevaring hos nogle af de stedlige landmænd, og denne transport var den farligste del af en nedkastning, da der ofte var tyske pa-

truljer på vejene om natten.

Den ædru søn af en kendt mand i Silkeborg erklærede frejdigt, da den farlige transport skulle tage sin begyndelse: *"Jeg har sgu en lille kone, som ligger og ryster af skræk derhjemme, så jeg må hellere skynde mig hjem til hende"*. Bøgh lod ham tage hjem. *"Jeg tror han rystede noget mere end den lille kone derhjemme"*, sagde han. Der gik aldrig senere bud til de to forfælede "fars sønner".

Alt gik planmæssigt, og vi fik våben og ammunition opmagasineret på bedste måde, og så på cykel hjem og få et par timers søvn inden en normal arbejdsdag i skoven. Man faldt hurtigt i søvn den følgende aften, så der blev ikke læst meget på skovbrugslæren den dag.

Nu kunne jeg få min egen gode pistol, en 9 mm canadisk Browning med 14 skud i magasinet + et i kammeret nr. OT 1878. Ligeledes fik jeg en god og velskydende US Carabin cal. 30 med nr. 5257778.

I forhold til de tyske militæriffler var den let og handy og tillige halvautomatisk, hvilket er en stor fordel i nærkamp. Til gengæld havde den ikke den tyske mauterriffels gennemslagskraft og pålidelighed på store afstande. Det havde derimod de engelske Enfield riffler cal. 303, som vi også modtog en del af, ligesom de gode maskingeværer (Bren-gun cal. 303). Den engelske maskinpistol (Sten-gun cal. 9 mm) kunne ikke konkurrere med de tyske maskinpistoler, da de af og til kunne få funktionsfejl, og det kunne få katastrofale følger. Jeg foretrak altid US carabinen, når der var optræk til konfrontation.

Af panserværnsvåben modtog vi PIAT vistnok af engelsk fabrikat og den amerikanske Bazooka. Vi fik heldigvis aldrig brug for dem, men de var rare at have i påkommende tilfælde.

Der kom også håndbomber (Gammon) og håndgranater (Ananas). Sidstnævnte var rare at have, hvis man blev overrasket om natten af tyskerne.

Så var der alle de forskellige former for sprængstoffer med tilbehør, som sabotagegrupperne havde så hårdt brug for.

Vi på nedkastningsholdene brugte på vores eureka-sender en magnetbombe (skildpadde), som i visse tilfælde kunne ødelægge senderen, som for alt i verden ikke måtte falde i hænderne på tyskerne.

Eurekaen var i begyndelsen tung og uhandy, men en ung ingeniør ved navn Duus på B & O radiofabrik i Struer konstruerede en let og handy eureka, som vi havde megen glæde af.

Tre dage efter den første nedkastning ved Allingkloster, cyklede jeg hjem til Kragelund Præstegård, da det var en lørdag aften med et øsende regnvejr. Jeg var godt træt efter en lang arbejdsdag i skoven og gik tidligt til ro på et af lofts værelserne og sov trygt, indtil min mor ved totiden om natten kom op og vækkede mig. *"Tyskerne er nede i kontoret og vil tale med dig"*, sagde hun.

Da hun så min reaktion ved at gribe til våben, hviskede hun: *"Peter lad være! Huset er omringet. Gem pistolen og lad som om du er en sinke. Vi har talt med dem i forhør i over en time, og da de spurgte, om der var flere personer i huset, blev jeg sendt herop for at hente dig"*.

Jeg kom godt søvndrucken ned på kontoret og havde absolut ikke svært ved at spille sinke og uvidende overfor de to gestapoofficere, som skiftevis var rolige og opfarende og prøvede at få mig til at sige noget andet end den øvrige familie.

Jeg kunne forstå, at det drejede sig om Kaj Andersen, som var en god kammerat af min bror Mads, og ligesom han studerede teologi ved Århus Universitet. Mads sad også nede i kontoret, og det var faktisk ham, de var mest interesserede i, og de var indstillede på at tage ham med sig med det samme. Imidlertid havde Mads lige fået en calmette-vaccine, som var slået temmelig kraftigt an, og da de tyske officerer, som ikke var helt unge længere, så denne store røde bule på armen, udbrød de i munden på hinanden: *"Tuberkulose!"*

Det var noget de havde respekt for, og de havde åbenbart absolut ikke lyst til at have ham med i bilen. De gav ordre til at han skulle blive i præstegården, og min far måtte indestå med sit liv for at Mads skulle blive her.

Endelig kørte tyskerne og Mads kom, trods tyskernes ordre på det modsatte, straks til indlæggelse på Kjellerup Sygehus. *"Skidt med mig"*, sagde far. *"Jeg har levet mit liv, og det skal Mads også have lov til"*.

Vi var jo helt i vildrede med, hvad der i virkeligheden var sket. At det var noget med Kaj Andersen var vi klar over, men hvad?

Næste morgen startede min bror Jens på cykel til Silkeborg for at høre nyt i sagen (telefonen kunne aflyttes). Han kom hjem og fortalte at Kaj Andersen var blevet skudt under et våbenrøveri på jernbaneterrænet i Silkeborg. Han og en kammerat var gået ind i en vagtstue med Kaj Andersen forrest. Kaj Andersens briller var blevet tilduggede ved at komme fra den kolde regn ind i varmen, og hans kammerat så ham blive dræbt af en maskinpistolsalve fra en mand, som stod bag døren. Kammeraten skød manden gennem døren og så ham falde. Derefter stak han af og forsvandt med en skudsalve efter sig, og nu mente tyskerne, at flygtningen var Mads.

Næste dag var der søndagsgudstjeneste ved fars hjælpepræst, Pastor

Hansen. Han kom over i præstegården efter gudstjenesten og fik beretningen om nattens hændelser, og jeg tror faktisk ikke han dengang var klar over, hvor alvorlig en situation vi faktisk befandt os i. Pludselig drønedes tre tyske biler ind på gårdspladsen og ud myldrede sortklædte gestapofolk i civil, samt flere tyske soldater med store schæferhunde, og præstegården blev invaderet på få øjeblikke.

Jeg havde heldigvis fået gemt mine våben af vejen på et sikkert sted og forholdt mig roligt, selv om gestapofolkene braldrede vældigt op og var rasende over, at Mads ikke var tilstede.

Pastor Hansen blev hurtigt klar over situationens alvor og støttede os så godt som muligt, men tyskerne var grove overfor ham og bad ham tie stille.

Som ung student ved Københavns Universitets teologistudium, var far blevet testet angående hans evne til at modstå samt udøve hypnose, og han var den student på holdet, som havde de bedste naturlige evner i den retning, hvilket kom ham til uvurderlig gavn i den givne situation.

Den ledende gestapomand beskyldte i grove vendinger far for at lyve, men det lod han sig ikke byde. *"Ich spreche Wahrheit"*, tordnede far og han og gestapomanden stirrede hinanden intenst i øjnene i flere minutter uden at sige et ord. Pludselig kiggede tyskeren den anden vej og skyndte sig ud til bilerne, og de forsvandt derefter. Så vidt jeg dengang erfarede, tog de til Kjellerup Sygehus for at undersøge Mads for skudsår, men vi så ikke mere til dem i denne omgang. (Min fars beretning om disse dage er vedlagt som bilag).

Det blev fortalt, at den kammerat som havde været med Kaj Andersen, var Jens Thellessen. Han gik i hvert fald under jorden på det tidspunkt, men var stadigvæk aktiv i modstandsarbejdet. Bl.a. faldt loddet på ham, da en stikker skulle likvideres på Hotel Svejnbæk. Opgaven var særdeles vanskelig, da stikkeren boede sammen med tyske officerer og deres oppassere.

Efter at have afluret, hvilke rutiner fyren havde tillagt sig, lagde to mand sig udenfor hotellet med maskinpistoler for at kunne dække tilbage-toget efter endt arbejde. Thellessen (Telle) gik derefter i ly af mørket ind på hotellet og opsøgte stikkeren bagfra. Han slog lynhurtigt venstre underarm om hans mund og stak sin nyslebne dolk ind under ribbenene og op i hjertet. Telle viste mig senere sin venstre underarm, som var både blå, gul og grøn, da manden havde bidt ham voldsomt, samtidig med at han kæmpede som en vild. *"Jeg syntes det varede en evighed, før han faldt sammen. Det er det værste jeg har oplevet; jeg glemmer det aldrig"*, sagde Telle. Tyskerne var rystede over, at det kunne lade sig gøre, og der blev sat ekstra vagt på derefter.

Leif Dines Pedersen, som havde fået sin skovfogedeksamen efteråret 1944, talte jeg dagligt med. Jeg købte f.eks. hans gode værktøjskasse med tilbehør, og jeg har den dag i dag. Han vidste udmærket godt, hvad

jeg lavede med nedkastningsholdet, selv om jeg aldrig berettede noget herom. Dines derimod berettede gerne om sin gøren og laden som sabotør. Her var han en sand mester i sit fag, og han foretrak altid at gå alene, når en opgave skulle udføres. Vi kaldte ham derfor "Den ensomme Ulv".

Når en særlig vanskelig opgave skulle løses, var Dines selvskreven til opgaven. Det gjaldt især, når en jernbanestrækning var den eneste, som var brugbar, idet alle andre var ødelagt. Her gik vagterne tæt langs hele banestrækningen, og det kunne se håbløst ud, men Dines kunne altid løse opgaven enten på den ene eller den anden måde.

Han var en middelhøj og radmager ung mand, og han kunne løbe som en hjort. Engang blev han overrasket under sit forehavende, efter at sprængningen faktisk var klargjort. Pludselig stirrede han en tysk officer, som var kommet listende på den anden side af jernbanedæmningen, ind i øjnene. Tyskeren trak sin pistol, en Walther PPK luxusmodel cal.7,65 og nåede at affyre 5 skud i hurtig rækkefølge, mens Dines roligt trak sin 11 mm colt og affyrede et skud midt i panden på tyskeren. Vagterne turde ikke skyde af frygt for at ramme officeren, og derfor kravlede Dines over banelegemet og tog officerens bælte med pistol og dolk, hvorefter han fuldførte sprængningen, inden han forsvandt i skovtykningen.

Næste dag præsenterede han mig for sine erobringer.

En anden gang måtte han flygte ind i skoven midt under foretagendet, men vendte tilbage og fuldførte sprængningen, mens toget passerede. Den største virkning opnåedes ved sprængning, når første vogn efter lokomotivet havde de forreste hjul lige over

sprængladningen, og det lykkedes fint. Dines var heldig så mange gange, at han efter min mening blev en smule dumdristig.

En nat, vi var ude på pladsen ved Allingkloster, havde vi fået kontakt med flyveren og stod klar med lygterne tændt. Flyveren kom lige ind over os, men vi opdagede meget hurtigt, at det var en tysk maskine, for han kom tilbage og åbnede ild mod pladsen.

Vi havde heldigvis øjeblikkeligt slukket lygterne og var søgt i dækning, hvor det var muligt, så ingen kom noget til, men vi tændte ikke eurekaen igen, og måtte derfor tage hjem med uforrettet sag.

Vi brugte Allingkloster pladsen nogle få gange senere uden held. Den ene gang skulle Anders Peter Højgaard og jeg afløse de to mand, som stod på vagt ca. 100 m. fra asfaltvejen. Inden vi forlod pladsen, lød C-tonen i eurekaen, så nu var der chancer. Så snart vi var nået ud til vagterne, standsede to tyske militærkøretøjer ude på asfaltvejen, og flere tyskere stod ud af vognene og talte sammen. En af os løb tilbage til pladsen med besked, og eurekaen blev straks slukket. Tyskerne kunne efter al sandsynlighed også pejle senderen. I så fald var de klar over, at vi havde observeret dem. Den ene af gutterne, som var blevet derude, hviskede: *"Hvad fanden skal vi gøre, hvis de kommer?"* Så vågnede den gamle korporal i Anders Peter Højgaard: *"Der er kun en ting at gøre. Hvis de kommer ind ad*

markvejen, som har åen på den ene side og et tæt tjørnekrat på den anden, skal I, når jeg hvisker "NU" hver kaste to ananas på hver sin side af vejen og derefter skyde på hver sin side af vejen både ned mod åen og godt op i tjørnekrattet ". Jeg spurgte sagte Anders Peter, hvor langt han ville lade dem komme ind imod os, inden han gav signal, og han udpegede en tjørnebusk ca. 20-25 m. borte. "Ok. ", sagde jeg og gjorde mig klar til aktion.

Tyskerne hviskede nu sagte sammen. Steg derefter ind i bilerne og forsvandt. De ville ikke risikere at falde i baghold i Danmark her på krigens slutning.

Vi fik ingen sending den nat. Senere efter krigens afslutning erfarede jeg noget om, hvor meget tyskerne i virkeligheden vidste om vores gøren og laden, og om hvor flyverne vendte og returnerede efter endt nedkastning, og det var ikke småting. Godt man ikke vidste det, mens det foregik.

En anden gang havde vi fået kontakt med flyveren, og den høje C-tone lød forjættende i eurekaen. Pludselig forsvandt tonen, og samtidig kunne vi se lysglimtene fra antiluftskytset på Karup flyveplads. Det var som at miste nogle af sine gode kammerater her i denne kolde decembemat.

Anders Peter Højgaard og jeg fulgtes ad som sædvanligt, og på denne tur konstaterede vi begge, at man godt kan cykle sovende på en lang strækning, blot man følges med en, som er vågen og følger vejen.

Nu var vi betænkelige ved at bruge Allingkloster pladsen mere, da jeg også ved en tidligere nedkastning havde standset et ægtepar fra Truust på en skovsti overfor pladsen. Manden blev så chokeret ved at få en pistol stukket i sidebenene, at han i et par minutter ikke kunne sige to sammenhængende ord, men efterhånden fik han da tungen på gled, og jeg konstaterede ved hjælp af legitimationskortene både navn og adresse. Alligevel kunne man ikke stole helt på, at det ikke blev kendt, at der foregik noget på Allingkloster pladsen, og vi gik derfor over til to nye pladser tæt ved Ormstrup Gods.

Kodenavnet i den engelske radio BBC var for Allingkloster "Laura", og for Ormstrup "Morten".

Bøgh søgte efter nye pladser, og jeg kom i tanke om et areal i Stenholt Skov, som stødte op til en sø. Det var i nærheden af Niels Johansens gård. Det var ham, der fik vores gravhund Ib, da den havde maltrakteret kirkegængernes hatte og huer ved Kragelund Kirke, da jeg var dreng. Nu var han for længst død, og hans enke Minna boede nu på gården sammen med sine to sønner Knud og Svend Børge, samt sin datter Tove og svigersønnen Søren, som havde opsyn med et træskur, tilhørende Lysbro Fabrikker.

Vi cyklede ud til gården til de gæstfrie folk og blev godt modtaget.

For ikke at gøre dem forskrækkede, talte jeg først med dem om jagt, og hvad dertil hørte. Senere kom vi ind på det egentlige ærinde, og Stenholt

folkene var straks med på idéen, og vi fik de nødvendige aftaler i orden, og pladsen var etableret, samtidig med at vi fik tilsagn om, at måtte bruge Lysbro fabrikens skur til opbevaring af de nedkastede effekter fra vore forskellige pladser.

Der kom flere nedkastninger ved Ormstrup, og ved en af dem kom en af gutterne ved et uheld til at affyre et vådeskud med sin stengun, men heldigvis uden at ramme nogen.

Jeg spiste nu hos Karoline Mogensen, som før havde boet i den gamle præstegård i Kragelund, sammen med sine gamle forældre, mens de levede, og sin datter Johanne. Karoline var nu blevet leder af vandrehjemmet i Silkeborg og boede i en tilstødende villa "Aabo", hvor hun samtidig drev pensionat.

Da jeg en aften, efter at have spist, var på vej til mit værelse hos min bedstefar, stødte jeg på Dines, som stod ved en viadukt under jernbanen, klods op ad "Aabo". Jeg fornemmede straks, at han havde et eller andet for, og jeg sagde bare "*Daw*" og gik skyndsomst videre. Da jeg gik op ad trappen til min bedstefars hus, ca. 300 m. fra "Aabo", lød der et skud fra viadukten og derpå endnu to skud. Det lød ikke godt, og jeg var spændt på at høre, hvad Dines havde at berette næste dag. Jeg havde kort forinden med held holdt en tysker op og frtaget ham en dejlig pistol, og så ville Dines gøre det samme med det resultat, at tyskeren i stedet for at række hænderne i vejret greb efter sin pistol. Nu havde Dines intet valg og måtte nødvendigvis skyde tyskeren med 3 skud, før han var endeligt aflivet. Det viste sig at være en tysk læge, og det gjorde jo ikke sagen bedre.

Dines var godt led ved episoden, men nu var det altså sket, og nu gjaldt det bare om at komme videre.

Julen nærmede sig, og snart var vi skovfogedelever taget hjem på juleferie og hyggede os i familiens skød.

Nytårsaften 1944 var jeg lige blevet færdig med en dejlig aftensmad, da telefonen ringede i præstegården. Det var en af mine kammerater, Sigurd Isen, fra nedkastningsholdet. "*Der er krybskytteri skoven. Du må komme og hjælpe os*", sagde han. For en ordens skyld, kom jeg med svage protester, da telefonerne ofte blev aflyttet, men jeg indvilligede hurtigt og vidste udmærket, at det nu var Ormstrup, som skulle have en sending nytårsaften.

Jeg cyklede straks af sted og mødtes med gutterne ude på pladsen nærmest Ormstrup Gods.

Da de fleste af gutterne var på juleferie langt fra Silkeborg, havde Bøgh kapret tre af sabotagefolkene undtagelsesvis, for at vi kunne blive et fuldtalligt hold — og os, som kun boede indenfor 20 km afstand fra Silkeborg, måtte holde for.

Det hele gik planmæssigt, og jeg tror tyskerne alle fejrede nytårsaften, for vi mærkede overhovedet intet til dem. Det var frostvejr og fuldmåne og alt

gik planmæssigt. Vi fik 12 containere og en pakke indeholdende en eureka, som vi for øvrigt sendte til Horsens. Sendingen kørte Valde til Stenholdt Skov, og det blev pakket i skuret fra Lysbro Fabrikker.

Lykkegaard og jeg cyklede sammen tilbage og kom således gennem Ans by, hvor overgangen til år 1945 blev fejret efter alle kunstens regler. Vi var kun interesserede i at komme videre for at fortsætte til Stenholdt Skov og hjælpe med anbringelsen af effekterne i skuret, så da vi blev antastet af kåde, glade mennesker blev det lidt for meget for Lykkegaard, og han var lige ved at komme i karambolage med selskabet, da den stedlige landpost arriverede med et stort egespir i hånden. Jeg lagde mig lynhurtigt imellem og fik tingene til at glide uden de store armsving og fik ønsket godt nytår, inden vi cyklede videre. Vi skulle jo være diskrete, især da vi under jakken hver havde skarpladte pistoler, som i hvert fald ikke skulle bruges til at skyde nytår ind med. Jeg tror det blev til en cykeltur på 85-90 km for mit vedkommende den nat, og meget af vejen var på hullede grusveje, da der kun var asfaltbelægning fra Silkeborg til Ans.

I januar måned og fremefter var der så meget sne, at al våbennedkastning fra luften var umulig, og vi havde således en stille tid, hvad det angår.

Så en dag midt i februar måned betroede Dines os, at der den næste dag den 16. februar kl. 11.30 ville kunne høres nogle ordentlige eksplosioner helt ud i Silkeborg Vesterskov, hvor vi arbejdede med storskovning af gammel bøg. Vi lyttede, og på det nøjagtige tidspunkt, når man tager afstanden i betragtning, lød drønene fra eksplosionerne på Darr's Automobilbyggeri D.A.B., som lavede reservedele til tyske flyvemaskiner.

Fra England var ønsket om denne sabotage blevet fremsat, da de ellers ville være nødt til at bombe fabrikken i det tætbebyggede område og med risiko for store civile tab af menneskeliv til følge.

Da sabotørerne jo nødtigt skulle genkendes, kom der et hold fra Århus. De blev hentet af vores gode ven taxavognmand Hudson Pedersen, hvis gode gamle Hudsonvogn kunne klare selv alvorlige snemasser.

På vejen ind til Silkeborg blev de standset af tyske vagtposter ved Århusbakken. En dansk hipomand spurgte, hvad alle de unge mennesker skulle i Silkeborg? *"Vognen er fandeme fuld af sabotører, som skal til Silkeborg og more sig"*, sagde Hudson Pedersen, og så fik de lov at fortsætte.

Da de skulle forberede og tilrettelægge aktionen, blev det klart, at byledelsen ikke havde sørget for tilstrækkeligt med sprængstof. Gode råd var dyre, men så bekendtgjorde Dines, at han havde tilstrækkeligt med alt til faget henhørende, men på den betingelse, at han selv måtte deltage i aktionen. Efter en del protester blev dette accepteret, og efter en fint tilrettelagt og vel gennemført aktion blev D.A.B. fuldstændig jævnet med jorden uden nævneværdige skader på de omliggende bygninger.

Hele byen glædede sig over den vellykkede aktion.

Næste morgen da skovfogedeleveholdet fra Vesterskoven skulle ledsages af tyske vagter som sædvanligt gennem befæstningen Silkeborg Bad, der var tyskerne opholdssted for den øverstkommanderende i Danmark, general Lindemans, stod jeg og ventede på vagterne sammen med de andre elever. Der manglede dog en af eleverne, Poul Mackeprang Nielsen, men pludselig dukkede han op i nogenlunde pænt tøj. Jeg spurgte ham, om han ikke skulle på arbejde, hvortil han svarede: *"Peter, jeg har lige noget jeg vil fortælle dig"*. Jeg svarede, at så skulle han skynde sig, for vi skulle af sted om et øjeblik. Han skyndte sig hen mod huset, hvor han boede, og jeg fik ikke at vide, hvad han ville fortælle mig, før vi blev ledsaget af vagterne gennem Silkeborg Bad.

Anders Peter og jeg var i fuld gang med at skove gammel bøg, da skovfoged Harald Hansen fra Kongshus midt eftermiddag kom ud til os i et hurtigt tempo. *"Der er lige nogen fra byen, der har ringet til mig og meddelt, at Gestapo er på Dines Pedersens bopæl"*. Vi lod værktøjet ligge, tog vore tasker og løb gennem sneen ad Gjessøvejen over Funderholme, hvor vi var heldige at komme med en generatorlastbil ind mod byen, siddende på ladet.

Ved Hotel Lysbro fik vi øje på Bøgh og fik af ham at vide, at Dines Pedersen og Poul Mackeprang Nielsen begge var arresterede af tyskerne, da de hoppede ind under nogle store presenninger for at fotografere virkningerne af sabotagen mod D.A.B.. I det overfor liggende afholdshotel, som var besat af værnemagten, var de blevet iagttaget, og så fulgte anholdelsen.

Vi aftalte med Bøgh at gå under jorden omgående, og jeg havde en aftale med ham, så jeg kunne kontakte ham, så snart der var faldet lidt ro om tingene. I forvejen havde jeg en aftale med gårdejer Karl Abildskov og hans kone Helga, som begge havde tjent i Kragelund Præstegaard, da jeg var dreng, om at jeg kunne bo hos dem i det tilfælde, at jeg måtte gå under jorden og gemme mig for besættelsesmagten.

På vejen hjem til bedstefars hus mødte jeg en af gutterne, Bent Jensen, som var snedkersvend, og satte ham ind i situationen, og så skyndte jeg mig at fjerne alt kompromitterende materiale fra Birkevej 26 og tog det med mig op til Karl Abildskov, hvis gård lå i Funder ca. 5 km fra Silkeborg.

Anders Peter Højgaard tog midlertidigt med mig op til Funder, og han blev der til næste dag og tog derefter til Lading, hvor hans far havde en skovejendom. Vi aftalte at mødes på Resenbro Kro på bestemte tidspunkter for at være orienterede om vores situation.

Dines havde inden sin arrestation meddelt os alle, at hvis han blev arresteret, skulle vi hurtigst muligt gå under jorden, da han ikke ønskede at blive unødigt lemlæstet i Gestapos forhørsmetoder, men han blev ikke desto mindre mishandlet på det grusomste. Det resulterede i, at hans gruppeleder Aage Søndergaard blev angivet. Han var jo som alle os andre gået under jorden og var flyttet op til sin kæreste. Imidlertid fandt Gestapo hendes

købekort i hans lejlighed, og så tog de lige hen og arresterede ham. Bent Jensen var på vej til sit skjulested med alle kompromitterende effekter, da løbet af en stengun i skyndingen kom til at stikke op af rygsækken, og så blev han arresteret af tyskerne.

Resten af skovfogedeleverne fra modtagergruppen tog til deres hjemegn og fortsatte modstandsarbejdet der.

Bøgh var således i hårdt bekneb for mandskab og han kontaktede derfor solide folk fra Silkeborg Papirfabrik, samt seminarieelever fra Silkeborg Seminarium, som han havde lært at kende i byen, så nu var det et helt nyt hold, der blev stablet på benene.

Jeg hørte efter nogen tids forløb, at Bøgh og de folk af vores, som boede i Silkeborg, fik melding om, at vore tilfangetagne kammerater skulle med et bestemt tog til København, hvilket kun kunne betyde, at de skulle henrettes i Ryvangen.

Bøgh fik et hold med sig på jernbanestationen, men den tyske bevogtning var så talrig og veludrustet, at de måtte opgive at befri deres fire kammerater. *"Det var hårdt at se dem og alligevel intet kunne stille op "*, sagde Bøgh, da jeg senere talte med ham.

Min lillebror Jens boede stadig hos bedstefar på Birkevej 26, da han gik på Th. Lang Skoles gymnasium. Han kontaktede Bøgh, når han skulle have fat i mig, og så cyklede Jens op til Funder og gav mig besked. Det var faktisk en farlig situation for Jens, hvis uheldet var ude, for ingen vidste, om Bøgh kunne klare Gestapos tortur.

Om dagen hjalp jeg til på gården og blev godt forkælet hos Kari og Helga. Om aftenen læste jeg på min skovbrugslære og om alt, hvad jeg kunne risikere at komme op i til den forestående skovfogedeksamen, som skulle finde sted i september 1945. På daværende tidspunkt kunne jeg ikke vide, om jeg i det hele taget kunne deltage i skovfogedeksamen 1945, da det forudsatte, at tyskerne var slået og ude af landet.

Når jeg havde lejlighed dertil, kontaktede jeg Bøgh og co. for at være orienteret om tingenes tilstand. Nu var enkelte af skovfogedeleverne, som gik under jorden den 17. februar, kommet tilbage i omegnen af Silkeborg. Bl.a. Georg Stage, som var sønnesøn af Georg Stage med skole-skibet. Hans far havde giftet sig med en pige fra østen, vistnok Malaya. Georg slægtede moderen på og var derfor meget let genkendelig blandt alle os andre. Han var noget ældre end mig og havde for længst aftjent sin værnepligt og var hjemsendt som korporal. Han var desuden forhenværende danmarksmester i 100 m løb og i det hele taget en udmærket idrætsmand.

Sneen forsvandt i løbet af marts måned, og vi kunne atter modtage sendinger fra luften. Sidst i marts 1945 mødte vi atter engang op ved Allingkloster og fik kontakt med flyveren og stod klar på pladsen med lysene tændt. Pludselig kunne vi høre flyveren kredse bag et højdedrag med store graner, og vi formodede, at han havde kastet sendingen der. Bøgh bad os

slukke lygterne og listede selv gennem skoven for at se, hvad der var sket. Det varede en rum tid, før han kom tilbage med ordene: *"Det er sgu tyskerne, der er deroppe, og de samler alle de gode sager sammen. Om det så er bil- og cykeldæk var de med denne gang. Skynd jer bare hjem hver for sig".* Vi manglede hårdt disse dæk, så det var ærgerligt.

Senere fik vi at vide, at en lokal gårdmand havde tændt sin udendørs lampe og derved fået hele sendingen på sin tilstødende mark. Han ringede til CB holdet i Silkeborg, men i hælene på dem kom tyskerne.

Nu turde vi slet ikke bruge Allingkloster mere, og vi fik derfor den næste sending ved Ormstrup. Det blev en sending med 12 containere og 3 pakker.

I mellemtiden var Bøgh blevet afløst af en anden af Toldstrups folk med dæksnavnet Kofoed. Han var også en brillant fyr, som vi kunne stole på, og han var med ved Ormstrup denne nat. Vestergaard og Lund måtte tage sig af to andre pladser samme nat.

En af containerne kom ned i pløjemarken uden faldskærm og borede sig langt ned i jorden. Den havde facon som en hestesko, og en af gutterne udbød: *"Det var sgu godt den ikke indeholdt sprængkapsler!"*

Da vi fik den op af jorden og åbnet, stod vi alle måbende. Den indeholdt netop sprængkapsler, som kunne sprænge, blot man ridsede i dem med en negl. De var fantastisk godt emballerede, siden de kunne tåle den hårde medfart uden at eksplodere som en kæmpebombe, der ville have dræbt flere af os.

Da der kom sendinger både til Lund og Vestergaard samme aften, var der ingen lastbil til Ormstrupsendingen før næste dag. Vi gemte derfor sendingen inde i skoven og overnattede her godt frysende under faldskærmene.

Hen på morgenstunden kom en ældre skovarbejder cyklende på arbejde. Han kiggede noget forbavset på os og standsede op, da han netop skulle arbejde lige ved siden af. Kofoed sludrede lidt med ham og spurgte, hvad han kunne tjene om dagen? *"Ja, ca. 10 kr."*, svarede han, og så gav Kofoed ham 5 kr. for at tage hjem til middag. Manden tog sin cykel og gik lidt væk og blev stående, nu var Kofoeds

Poul Mackeprang Nielsen, henrettet i
Ryvangen den 13. marts 1945.

stemme helt forandret: *"Det var fandeme meningen du skulle tage hjem "*, tordnede han, og manden forsvandt skyndsomst.

Op på formiddagen kom lastbilen efter at have haft en tysk officer og hans cykel som blaffer helt fra Silkeborg til Ans. Det var sådan set en god måde at undgå evt. undersøgelser på.

Sendingen blev læsset og kørt ud til en gårdmand i Voel, hvor vi rensede alle våben for feonat og anden smørelse, så de var klar til brug.

Vi følte, at der nu kunne ske en invasion når som helst.

Det var første gang, jeg ikke lå i min seng om morgenen hos Karl og Helga, når der blev kaldt. De blev derfor meget nervøse over, hvad der kunne være sket, og det var lige før Karl var cyklet til Kragelund Præstegård for at meddele min forsvinden, da jeg arriverede hen på eftermiddagen. Jeg fortalte aldrig, hvad jeg havde lavet, men meddelte, at de ikke skulle blive nervøse, hvis jeg en anden gang var sent på den.

Vi blev øvet og instrueret om kampteknikken, vi i givet fald kunne blive udsat for. Tyskerne måtte aldrig angribes forfra, da deres våben og ildkraft langt overgik vores forholdsvis svage. Altid angribe bagfra lynhurtigt og effektivt og så væk i en vis fart. *"Så kan I altid bruges en anden gang"*, blev der sagt, og det ville vi jo gerne.

Stikkere var et stort problem, og i virkeligheden skulle man være særdeles agtpågivende med, hvem man stolede på.

En dag kontaktede min far mig og bad mig kontakte byledelsen i Silkeborg og meddele, at en gruppe i Vejle, som var tilsagt til et møde den følgende tirsdag, ville blive omringet og angrebet af Gestapo og værne-magten.

En af fars bekendte, en tørvefabrikant i Moselund, kom ved jagt- og frokostselskaber af og til sammen med tyskere fra en lyttestation i Moselund. Under en meget fugtig frokost havde en kvinde, som var kæreste med en tysk Gefreiter ved lyttestationen, betroet ham, at hun var medlem af en modstandsgruppe i Vejle, og nu havde hun stukket dem til Gestapo.

Jeg fik beskeden tidsnok til at kunne lade den gå videre så tidligt, at gruppen undgik aktionen.

Nogen må have advaret kvinden, for inden vi kunne nå at likvidere hende, var hun, så vidt jeg forstod, stukket af til Tyskland.

Hun blev efter krigen arresteret og dømt til døden, men så vidt jeg husker blev hun senere benådet.

Vestergaard var sikkert også udsat for en stikker, for en dag kiggede han tilfældigvis ud ad sit vindue på 2. sal og så Gestapo med følge standse op foran ejendommen. Han tog lynhurtigt sin pistol og to håndgranater med sig til en tom lejlighed på 1. sal, hvortil han havde en nøgle. Han låste døren og væltede et gammelt egetræsskrivebord, som endnu stod i lejligheden, satte sig bag skrivebordet med en håndgranat ved hver side, tog lade-greb på sin pistol og bad så sit Fader Vor.

Tyskerne gik op i hans lejlighed på 2. sal og masede rundt med hans sager. Derefter gik de direkte ned til bilerne igen, og kunne ånde lettet op, men måtte selvfølgelig flytte omgående.

Vi var atter mødt på Ormstrup en nat med halvdårligt vejr, og det var nok skyld i, at der ikke kom nogen flyver. Jeg stod vagt sammen med en af de nye folk fra Silkeborg Papirfabrik, og vi havde hver en U. S. Karabin.

Han gik og pillede noget ved den, og jeg kunne forstå, at han ikke havde nået at blive ordentligt instrueret i brugen af dette våben. *"A trowwer æt den her apparat ka' sky!"*, sagde han, og i det samme bragede skuddet og heldigvis ned i jorden. *"Jow det ku ' 'en allywwal!"* Han tog det ganske roligt, men de andre gutter på pladsen var jo i højeste alarmberedskab, når der blev skudt.

En lille uges tid senere gjaldt det igen Ormstrup, og det var ikke den flyvning, vi var vant til. Flyveren fløj så mærkeligt og kredsede flere gange over pladsen, hvilket ikke var særlig heldigt, da tyskerne meget let kunne konstatere, at der foregik noget usædvanligt her.

Ikke nok med det, men to containere stødte sammen i luften og bunden røg ud af dem, så rifler og ammunition blev spredt over et stort område. Vi samlede, alt det vi kunne se i mørket, sammen. To mand måtte dog gå terrænet efter i dagslys, men selv om tingene var fjernet, kunne man dog tydeligt se, at der var foregået et eller andet på marken.

Vi kørte de sidste ting bort på en generatorlastbil sammen med en del af nattens nedkastning, og Georg Stage og jeg sad bagpå, ovenpå

Kofoed

effekterne.

"Ih hvor ville jeg ønske, at der nu kunne komme en tysk patrulje, som ville se, hvad vi havde på vognen. Så skulle vi ordentlig give dem lak", sagde Stage. Jeg kunne nu ikke rigtig følge hans ønsker i den retning, da vi kun havde stenguns og ananas håndgranater, samt vore pistoler at gøre godt med. "Jo", sagde stage, *"Vi er sku skrappe vi to. Dem kan vi sagtens ordne"*! Jeg var nu glad for at der intet skete, for selv om Stage var gammel korporal i den danske hær, så har vi jo alle vores begrænsninger, selv om viljen er der.

Min lillesøster Else blev konfirmeret i foråret 1945, og jeg ville jo gerne være med til at fejre hende. Forsigtighed var dengang en dyd, og jeg aftalte med min bror Jens, at han på et bestemt tidspunkt efter gudstjenesten i forbindelse med konfirmationen skulle møde mig på et nærmere angivet sted i Kongelunden for at melde klar bane.

Jeg ville ikke overvære selve konfirmationen i kirken, da jeg der var fanget som en mus i en fælde, såfremt tyskerne skulle komme.

Vi havde en dejlig familie- og vennefest hele resten af dagen, og da jeg tog afsked om aftenen sagde min far: *"Ja, Peter, du lever jo en særlig tilværelse lige i tiden, og jeg tænker meget på dig, men der er lige en ting du må love mig. Hvis det kommer så vidt, at alt håb er ude, så lov mig, at du til hver en tid vil dø med våben i hånd!"*

Det kom heldigvis ikke så vidt, og nu meldte den engelske BBC radio om afgørende sejre for de allierede både på øst- og vestfronten, så i en af de første dage i maj 1945 gav Kofoed ordre til alle mand om at samles ved skovfogedstedet Rødebækhus i Silkeborg Sønderskov, og det drejede sig om en 50-60 mand.

Her kunne vi ret upåagtet foretage militære øvelser i skoven og være klar til kamp, hvis de allierede skulle have hjælp til en eventuel invasion i Danmark.

Vi overnattede ude i laden i halmen og en aften da de fleste af os var faldet i søvn, gik pistolen af for en af gutterne, og resterne af en splintret tagsten regnede ned over os. Skovfoged Munk-Jørgensen, som var en udpræget ordensmand, talte ofte

Vestergaard
(alias Axel Laulund)

om denne uorden flere år efter det skete, og tilmed da gutterne desuden havde brugt et gammelt arbejdsskur som skydeskive og faktisk smadret dette totalt, så kunne han ikke glemme disse "vilde normanner".

Men sammenhold var der, og da fredsbudskabet lød i radioen om aftenen den 4. maj 1945, jublede vi alle og råbte hurra! Det lettede, og fremtiden så straks meget lysere ud. Jeg havde ofte i tankerne forestillet mig, at vi skulle udkæmpe guerillakrig med den beskedne uddannelse, vi havde i denne kampart. Desuden var de sidste ankomne efter 17. februar stadig mangelfuldt uddannede i våbenbrug, hvilket resulterede i, at jeg under og efter besættelsen var i nærheden af nøjagtigt 10 vådeskud, som til alt held kun resulterede i at en person blev ramt i benet.

Den 5. maj 1945 cyklede vi i samlet trop ind til Silkeborg, hvor vi blev hyldet og tiljuble af en feststemt folkemængde.

Jeg kunne ikke lade være at tænke på de kammerater, som ikke fik lov at opleve denne dag. Nu gjaldt det bare om at komme videre og få ryddet op i tingene. Der var jo en hel del vagttjenester ved offentlige virksomheder, og da Toldstrups nedkastningsfolk var de bedst uddannede og organiserede enheder på det tidspunkt, måtte vi påtage os de mere krævende opgaver som arrestationen af hipofolk og andre tyskerhåndlangere, som ofte stadig var bevæbnede og desperate.

Kofoed stod altid selv for disse opgaver. Som chauffør til at køre seminarierektor Herluf Jensens bil, som var udlånt til formålet, benyttede han Johannes Pallesen kaldet Palle og som en slags bodyguard blev jeg selv udvalgt, da han havde stor tillid til mine evner som skarpskytte.

Når Kofoed og Palle havde banket på døren til de eftersøgte personer, skulle jeg stå lidt i baggrunden med min karabin afsikret, og hvis nogen viste sig i døren med skydevåben i hånd, skulle jeg omgående skyde vedkommende en kugle for panden. For at undgå at sære mine to kammerater, havde de lovet mig at holde en afstand fra hinanden på mindst 15 cm., for så havde jeg rigelig plads til mit skud. Det blev heldigvis aldrig nødvendigt at skyde nogen, og de fulgte altid beredvilligt med os til politistationen.

Befrielsen skulle jo fejres på behørig vis, og det skete bl.a. ved en storstilet fest hos Silkeborg bys modstandsleder, fabrikant Gusselbæk, i hvis storslåede hus festen blev holdt under stærk bevogtning af os mange medlemmer. Jeg selv bevogtede kælderen sammen med en seminarielever fra Silkeborg Seminarium. Vi kunne høre, hvordan de festede og holdt lange taler, og så blev der udråbt et "Danmark leve!" Midt under et rungende "Hurra" gik der et skud af for gutten fra hans stengun, og kuglen slog et vældigt hul i cementen i kældergulvet og fløj derefter op i loftet, hvor der også blev et ordentligt hul, uden at kuglen dog fortsatte op mellem festdeltagerne. Lynhurtigt fik vi et tæppe hen over hullet i gulvet, og umiddelbart derefter blev døren revet op af vagterne udenfor, som bestod af sabotagefolkene. *"Var det her, der blev skudt?"* råbte de. *"Nej"*, svarede

vi, *"vi troede det var ude hos jer, der blev skudt"*. Ingen observerede hullet i loftet, og jeg tænkte i mit stille sind, at man skulle være heldig, hvis man slap godt fra at arbejde sammen med folk, som ikke var fortrolige med skydevåben.

Da de farligste Hipo-folk og andre var arresterede, kom turen til de mere fredelige værnemagere, som havde tjent tykt på arbejder for tyskerne. En af dem kunne vi ikke træffe på sin adresse, og vi tog derefter ud til hans sommerhus ved Silkeborgsøerne, hvor han heller ikke var tilstede. Det var et spændende hus, og vi undersøgte det nærmere. I et af værelserne fandt jeg en spændende bog skrevet af overlæge Axel Tofte: *"Seksuel hygiejne"*. Jeg sad stille og fredeligt og studerede i de gode råd og vejledninger fra overlægen, da der bragede et skud i det tilstødende værelse. Lynhurtigt var jeg i døren med hævet pistol. Indenfor stod en af mine kammerater fra nedkastningsholdet kridhvid i hovedet. Han havde tabt sin stengun ned i gulvet, hvorved den var slået an og skuddet gik af lige forbi hans ansigt og op i lysekronen i loftet. Havde der dengang været noget der hed skudsikker vest, havde jeg helt sikkert anskaffet mig en sådan.

Min gode skovfoged Harald Hansen, Kongshus, som nu var vores læremester på skovfogedskolen under Silkeborg Statsskovdistrikt, havde reddet sig en pistol, vistnok en cal. 7,65 mm.

Det var jo noget helt nyt for ham, da han jo kun var vant til jagtvåben. En aften sad han i sin stue i familiens skød og rensede og undersøgte vidunderet, da der pludselig lød et øredøvende brag, da skuddet gik af. Der må have siddet en patron i kammeret, og ved et tilfælde var det kun ham selv, der blev ramt i venstre pegefinger, som blev ret slemt tilredt. Ja, det var sandelig ikke bare legetøj, vi havde med at gøre.

Nu kunne vi jo bruge de gængse skydebaner med dertil hørende sikkerhedsforanstaltninger, og det benyttede vi os flittigt af, og efterhånden blev hele holdet ret gode til våbenbrug, hvilket langt fra var tilfældet ved befrielsen. Vi var heldige, at det hele gik, som det gjorde.

Der blev holdt flere fester og parader, og under en af disse provokerede tyskerne ved at køre rundt i Silkeborgs gader med store tanks, som både var udstyret med kanoner og maskingeværer.

En af gutterne fra skoven, Otto Weinreich Pedersen, en bomstærk ung mand og en habil skytte, stod vagt ude ved vejen. Stage havde kommandoen, og der var givet ordre til at standse alle tyske køretøjer og bede dem køre tilbage til deres garager.

Weinreich rakte hånden frem for at standse en tanks, men den fortsatte uanfægtet, vel vidende, at han intet kunne stille op med sit lette våben.

Stage blev underrettet om det passerede, og efter at have beordret hele vagtholdet i stilling råbte han til Weinreich: *"Hvorfor fanden skød du ikke?"* " *"Der var ikke noget at gøre"*, svarede Weinreich. *"Ja det får vi se"*, replicerede Stage, og i det samme kom tanken buldrende tilbage. Jeg selv havde taget stilling bag en stor sten, som var anbragt på stedet, der

lå lige overfor De gamles Hjem. Mit sigtekorn fulgte nøje panden under stålhelmen på maskingeværskytten, for hvis Stage havde kommanderet: "*Skyd*", var helvedet brudt løs, hvis maskingeværskytten ikke blev uskadeliggjort.

Der kom ikke en sådan kommando, og i stedet sagde Stage: "*Nej, der var ikke noget at gøre*". "*Der kan du selv se*", sagde Weinreich, og så blev der ikke talt mere om den ting. Tyskerne kørte bort, og vi så dem ikke siden.

Næste dag blev vi kommanderet ud til Funder Bakke, for der at standse en bil med Hipoer, som havde kørt rundt og skudt i Hernings gader, og som nu skulle være på vej mod Silkeborg.

Jeg var godt kendt på stedet og sammen med fire gutter fik jeg hurtigt lavet en vejspærring, så man måtte køre meget forsigtigt på kryds og tværs mellem fire tømmerstokke. På vejens sydlige side var der en stejl bakke med ret store løvtræer, som gav en fortrinlig skudstilling, og her blev skytterne placeret.

Jeg var lige blevet færdig med den sidste afpudsning af vejspærringen, da en bil nærmede sig fra Herning-siden. Til min forfærdelse konstaterede jeg, at det var mine forældre, som kom kørende i fars Ford 31 ned ad Funder Bakke. "*I må ikke skyde*", brølede jeg. "*Det er mine de gamle, der kommer kørende!*" Jeg satte hurtigt far ind i situationen. Og fik bilen lempet gennem vejspærringen. Min mor morede sig hjerteligt, og da de kørte ønskede far: "*God jagt!*" Jeg turde slet ikke tænke på, hvad der kunne være sket, hvis hipobilen var kommet samtidig.

En morgen måtte tre mand, heriblandt Bertel Kring og jeg selv fra Koføeds hold, stille meget tidligt hos Englænderne. Hovedkvarteret for den tyske værnemagt i Danmark nemlig Silkeborg Bad skulle renses og besættes af de allierede styrker.

Der var tre indgange til Silkeborg Bad. To ved Gjessøvejen og en fra Silkeborg Vesterskov, som jeg var blevet udset til at anvise.

Vi stillede vore ure ens med englændernes og så skulle vi angribe præcis kl. 5.00 ved alle tre indgange.

I god tid gjorde vi holdt i behørig afstand i Vesterskoven og præcis kl. 5.00 kørte vi gennem den tyske vagt ved indgangen. Vagtposterne her overgav sig uden videre vrøvl og afleverede deres våben, alt imens vi kunne høre kraftige maskinpistolsalver fra hovedindgangen ved Gjessøvejen, hvor Bertel Kring skulle vise vej.

Da vi alle var kommet ind på hovedkvarteret i god behold, og der var faldet ro over tingene sagde den engelske officer, som ledede aktionen: "*Now I avant a cup of tea!*" Oppasseren kom med teen, og officeren tog sig god tid til at nyde den.

Jeg kunne forestille mig, at han ville give den tyske øvertkommanderende, general Lindemans, lejlighed til at komme i tøjet.

Lidt efter kom general Lindemann spadserende stille og roligt hen ad gan-

gene foran hovedbygningen i fuld uniform. Den engelske officer mødte ham, og de hilste på hinanden med fuldt honnør, hvorefter general Lindemans blev arresteret og fik uniformen skiftet ud med en fange-dragt og ført bort.

Det var jo general Lindemann, der havde givet ordre til henrettelsen af vore kammerater. Det var også ham, der ved Struer efter en jernbanesabotage, som ramte toget, hvori han selv var passager, havde givet ordre til at nedbrænde en nærliggende bondegård og nægtet tilladelse til at få dyrene ud i sikkerhed. Vi kaldte ham derfor Mordbrænderen.

Der var mange spændende ting på Silkeborg Bad, og jeg tog da også godt for mig af retterne, idet jeg fandt en anhænger til cykel, som jeg brugte til at transportere effekterne ud i Vesterskoven, hvor jeg gemte dem til senere afhentning. Jeg betragtede det hele som krigsbytte, for resten blev destrueret af englænderne.

Hvad de slagte tyskere angik, lod vi dem roligt vandre til fods mod deres fædreland, efterhånden som de var blevet afvæbnet. Dog måtte Kofoed enkelte gange skrue bissen på overfor værnemagten og en tid måtte vi holde tyskerne i skak i Sejs og Svejebæk, da de havde optrådt provokerende.

Der var også en midaldrende mand fra Lysbro ved navn Jens Post. Det blev han i hvert fald kaldt. Gennem Bror Errboe kom han med i de mange forskellige bevogtnings-opgaver, som vi blev pålagt.

Jens Post var en meget ivrig og dygtig jæger, og han skød ganske godt. Jeg gik en dag på vagt sammen med ham, og vi talte om tingene. Pludselig udbrød Jens Post: *"Du Peter! Jeg havde håbet på at få lov at kæmpe regulært mod disse forbandede tyskere og skyde en ordentlig flok af dem, men vi må jo ikke skyde på dem, uden at de skyder først, og det ser det jo ikke ud til, at de gør, så nu tager jeg hjem og går på bukkejagt i stedet for"*, og det gjorde han så.

Jeg tænkte ved mig selv, at det var godt, at der ikke blev nogen ildkamp med de tyske soldater.

Hvis jeg selv tilfældigvis var blevet født syd for grænsen, var jeg jo selv kommet i samme situation som disse tyske værnepligtige, så jeg ønskede dem god rejse hjemad til "das Reich". Der var der rigeligt at tage fat på.

Midt i juni måned 1945 blev vi hjemsendt fra modstandsbevægelsen, og jeg fortsatte mit arbejde som skovfogedelev på Silkeborg Statsskovdistrikt. Det var en usigelig glæde at leve i et frit Danmark, og fremtiden tegnede sig lyst for os alle. Hvor var der meget at være taknemmelig for.

Beretning om vore Oplevelser i Kragelund Præstegaard

Søndag den 5. og Mandag den 6. November 1944

- beskrevet af pastor Kresten H. Lidegaard i privat brev til biskop Skot Hoffmeyer.

Under Hensyn til Mads' Halsbetændelse og andre Forhold blev han indlagt paa Kjellerup Sygehus Mandag 30. Oktober. Han var meget utaalmodig, og da jeg hørte, at hans Kammerater havde faget Orden i Sagerne igen og kunde begynde Undervisningen, fik jeg efter Samtale med Overlægen udvirket, at han ma^{tte} komme hjem om Lørdagen, da der skulde Bil herfra og derover. I løbet af Dagen steg hans Feber igen, og om Aftenen, da vi alle var samlet, la^g han her i Studerekammeret på Divanen for at have Samfund med os og hilse paa Peter, naar han kom. Kl. ca 11 gik de fleste i Seng, kun Peter og jeg sad og talte sammen indtil klokken 1. Jeg maa have sovet haardt, for jeg vaagnede kl 3 1/2 ved, at Mads sagde: "Far og Mor, vi maa sta^g op, der er tysk Politi herude, der dunder paa og kræver at komme ind". De havde banket længe, før Mads vaagnede, og de var allerede meget utaalmodige. Vi fik Slaabrok o.l. over Nattojet, og Mads lukkede op og præsenterede sig, og ind traadte 2 tyske Officerer med Revolvere og 2 Menige med Maskinpistoler. Jonne og jeg præsenterede os, og vi gik op paa kontoret: Tyskerne, Jens, Mads, Jonne og jeg. Vor unge Pige var vækket af deres Buldren og kom ned i Nattoj. Hun krøb i Seng til Else. Peter, der sov paa Loftet, blev lidt efter hentet af sin Mor. Mads blev spurgt, om han kendte Kaj Andersen. Han erklærede, at det var hans gode Ven fra Skolea^grene, og siden da vi forstod, at det var ham, det var galt med, bevidnede Mads frit sit Venskab med ham paa den varmeste Maade. Vi blev saa alle taget i skrap Forhør om, hvornaar vi havde set K.A. sidst. Der blev forhørt haardt, og Døren stod a^gben ud i Gangen, hvor de 2 Menige stod med Maskinpistolerne parat under den første Del af forhøret. Vi talte alle Sandhed. Mads havde set ham for 3 Uger siden. De troede os ikke, men de kunde ikke rokke vort Vidnesbyrd. Det var som om de tæde lidt op i Hjemmets Luft, og den ene af dem bød mig p^a en Cigaret. Jonne og jeg var uafhængig af hinanden blevet klar over, at de havde besluttet at tage Mads med, og Jonne fik flere Gange gjort opmærksom paa, at han var syg; man kunde ogsaa let se det paa ham. Da forhøret led mod Slutningen – og haardt havde det været – sad den højeststaaende Officer ganske stille i dybe Tanker et Øjeblik og saa sagde han til mig: "Vil De med Deres Person indesta^g for, at Deres Søn er tilstede her i Hjemmet og til enhver Tid til Raadighed for os i de første 8 Dage?" Før jeg kunde svare, indskød Jonne: " – Her eller paa Sygehuset, for hvis Mads er syg i Morgen, skal han indlægges igen." Officeren saa atter paa mig og sagde: "Ja, her eller paa Sygehuset!" - "Ja", svarede jeg, "Jeg indestaar for min Søns Tilstedeværelse her eller paa Sygehuset!" Saa kørte de. Næste Morgen tidlig ringede jeg til Overlægen og meddelte om Mads' tilbagefald. Jonne tog saa, telefonen og efter nærmere Underretning var

Overlæge overbevist om, at Mads burde indlægges Straks. Kl. 11 1/2 kørte Ambulancen ud herfra, og godt en halv Time efter rullede en tysk Bil op for Døren. Ud steg den højeststaende af Officererne og 3 andre Mænd og en Sporhund. Det Forhør, vi nu blev underkastet, var meget haardt. Vi blev alle samlet paa Studerekammeret, ogsaa, Else maatte overvære det. Hunden snusede til os hver især og rundt i Huset og om Huset. Man kunde forstaa, at de var skuffede over, at Mads var kommet paa Sygehuset. De troede vist, det var paa Skrømt, hvad det jo slet ikke var, og de ringede derover og fik Ord til andet vort Vidnedsbyrd bekræftet. Imod vort samstemmende Vidnedsbyrd hævdede de Gang paa Gang, at Mads havde været i Silkeborg Lørdag Aften. Jonne og jeg aflagde Gang paa Gang Sandhedens Vidnedsbyrd, men fik til Svar. "Ja, Forældre elsker deres børn!" Selv Pastor Hansen vilde de ikke tro. Jeg saa den store Fare for Mads, hvis Sagen, som vi stadig ikke kendte, ikke blev opklaret før den blev for gammel, for de hævdede stadig, at Mads var blevet set i Silkeborg. Derfor henstillede jeg indtrængende til dem ufortøvet at konfrontere vedkommende med Mads straks paa Sygehuset, men det undslog de sig for. Jonne og jeg prøvede atter og atter det samme, for vi vidste jo, at vi havde talt Sandhed, men de blev ved deres. Tilsidst henvendte man sig til mig og sagde: "Hr. Pastor! De indestaar os med Deres Liv for, at vi omgaaende faar Meddelelse om, naar Deres Søn er kommen hjem fra Sygehuset, han vil da blive afhentet til Afhøring!" Jeg svarede: "Ja, jeg indestaar derfor!" Jeg skal ikke her nævne mine Motiver til dette Tilsagn, men jeg var ikke et Øjeblik i Tvivl. Ind imellem denne dødsens Alvor kom en humoristisk Oplevelse, som ogsaa mas meddeles: Da de brød ind i Huset, var Peter på W.C. Vi andre samlede paa Kontoret, men da de hørte, at vor ældste Søn sad på W.C. blev de straks betænkelige, og Manden med Sporhunden blev straks sendt af sted for at hente ham. Der omsættes jo noget i en Skovmands Mave, 8-10 Skiver Brød til Frokost er almindelig, saa der er ogsaa betydelige udgifter. Peter havde siddet og skidt længe og inderligt, da Tyskeren dundrer paa Døren med Revolverkolben og ordrer Døren op. Peter gjorde opmærksom paa, at han skulde lukke op om et Øjeblik, men nu lød Ordren saa kraftig, at han var bange for, det næste blev en Kugle gennem Døren. Han rejste sig saa med Bukserne om Hælene og afkrogede Døren, og ind strømmede Hunden og Tyskeren. Sporhunde har jo en meget fin Lugtesans, og Hunden fik kun lige Hovedet indenfor, saa flygtede den med Halen mellem Benene helt op til os. Tyskeren holdt sig for Næsen, mens han kikkede ned i Kummen, saa kom han bag efter Hunden og rapporterede: "Der var ingenting!" (Bagefter sagde Peter: "Jeg ved ikke, hvad der ingenting var af, for Mog det var der da nok af!") – Lidt efter kom Peter flirende.

- - - Søndag Eftermiddag og Aften og Mandagen var frygtelige Stunder at komme igennem. Vi holdt Else fra Skole. Jens var lige derinde, men da Rektor hørte, hvordan det stod til herhjemme, syntes hun, Jens straks skulde tage hjem til os. I Løbet af Mandagen havde vi midt i det tun-

Nedkastningsholdene i Midtjylland fotograferet i maj 1945 ved Hotel Ny Hattenæs i Silkeborg.

Uddeling af faldskærme efter krigen.

Jens, Mads og Peter

Dette var 1. del af mine erindringer. Jeg ved endnu ikke om der kommer en 2. del, men det må tiden vise.

Peter